E-Dil

(5) 2015

Ceyda EKİCİ[1]

TÜRKÇE VE LİTVANCA EYLEM ÇATILARININ BİÇİMBİLİMSEL KARŞILAŞTIRMA ÇÖZÜMLEMESİ

- *Yazının bilimsel içeriğinden yazarı sorumludur.*
- *Bu çalışma referans gösterilmeden kullanılamaz. Referans için aşağıdaki adresi kullanabilirsiniz:*

Ekici, C. (2015). Türkçe ve Litvanca Eylem Çatılarının Biçimbilimsel Karşılaştırma Çözümlemesi. *E-Dil Dergisi,* Sayı 5, 59-104.

www.e-dil.net

bilgi@e-dil.net

[1] Ekici, Ceyda. Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi (ceyda_ekici@hotmail.com).

Türkçe ve Litvanca Eylem Çatılarının Biçimbilimsel Karşılaştırma Çözümlemesi

A Morphologic Comparison Analysis of The Turkish and Lithuanian Voice

Özet

Bu çalışmanın amacı, eylemlerin işlev, anlam, biçim ve tümce içindeki diğer öğelerle kurdukları ilişki açısından farklılık göstererek farklı anlamlarla tümcenin diğer öğelerine bağlanmasıyla oluşan Türkçe eylem çatılarının Litvancadaki görünümlerini ortaya çıkarmak ve eylem çatıları bağlamında Türkçe ve Litvancanın tipolojik açıdan benzerlik ya da farklılıklarını karşılaştırarak çözümlemektir.

Çalışmanın veritabanını çağdaş yaklaşım çerçevesinde edilgen, dönüşlü, işteş ve ettirgen çatı olarak dört başlık altında değerlendirilen Türkçe eylem çatı türlerinin zaman, kişi ve cinsiyet ulamı temel alınarak hazırlanan tümceler oluşturmaktadır.

Bu çalışmadan elde edilen bulguların eylem çatılarının Türkçe ve Litvancadaki benzerlik ya da farklılıkların tipolojik açıdan karşılaştırılmalarına, Litvancada hangi eylem çatı türlerinin olduğu ve eylem çatılarının nasıl biçimlendiğinin saptanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Eylem, eylem çatıları, tipolojik sınıflandırma

A Morphologic Comparison Analysis Of The Turkish And Lithuanian Voice

Abstract

This study aims to expose Lithuanian and Turkish voices that are formed by expressing different functions, meanings, forms of the verbs and in terms of their connections with the other constituents within the sentence and by connceting to the other constituents of the sentence with the different meanings and to analyze the similarities and differences of their structure in respect to the typology.

The corpus of the study consists of the sentences which have been prepared on the basis of tense, subject and gender in Turkish voice types seperated into four groups as passive, reflexive, reciprocal and causative in respect of modern approach.

The findings obtained from this study are considered to contribute to compare the similarities and differences between Turkish and Lithuanian voice forms in respect to the typological and to expose which types of voices are there in Lithuanian and how they are formed.

Key Words: Verbs, voice, typological classification

Giriş

İnsanın ilk ne zaman konuşmaya başladığına dair kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte insanların iletişimde önce sesler çıkardığı daha sonra sözcükler ya da sözler aracılığıyla konuşmaya başladığı bilinmektedir. Sesten simgeye geçiş başka bir deyişle sesin dile dönüşümü milyonlarca yıl alan evrimleşmenin bir ürünüdür. Dilin incelenmesi ise yazının ortaya çıkışıyla başlamıştır. Söz zaman içinde kaybolmasına rağmen, yazı uzam içinde gerçekleşmektedir. Dil, dilin özelliği ve dilin gerçeklikle ilişkisine ait düşünceler ve incelemeler eski Hint'e ve eski Yunan'a dayanmaktadır. Bu çalışmaları yönlendiren iki temel etken bulunmaktadır: din ve felsefe. Karşılaştırmalı dilbilgisi ise önce İtalyan misyoner Sassetti, sonra İngiliz Sir W.Jones'ın Sanskritçeyi keşfetmesiyle ve diller arasındaki akrabalık sorununun ortaya çıkmasıyla doğmuş ve sonraki süreçte Alman Franz Bopp' un Hint-Avrupa dillerinin eylem çekimleri dizgesi üstüne yaptığı çalışmayla bazı sözcük biçimlerinden yola çıkarak Sanskritçeyle eski Yunanca, Latince, İngilizce, Almanca, Fransızca gibi pek çok çağdaş Avrupa dilleri arasında ortak bir köken belirleyen diller arasındaki genetik ilişkilerin saptanmasıyla gelişmiştir. Karşılaştırmalı dilbilgisi alanının ortaya çıkışıyla birlikte dil üzerine yapılan bu çalışmalar, dillerin birbirinden ayrılan ya da birbirine benzeyen özelliklerinin incelenmesine ve bu bağlamda da dil incelemelerinde karşılaştırmalı yöntemin geliştirilmesine olanak sağlamıştır. (Kıran ve Kıran, 2013: 34-35). 18.yüzyılda başlayan dillerin tipolojik açıdan sınıflandırılması üzerine yapılan çalışmalar, dilleri sınıflandırma konusunda iki temel görüş ortaya çıkarmıştır. Birincisi dünya dillerinin biçim yönünden karşılaştırılmasını içeren *biçimbilimsel sınıflandırma*; ikincisi ise dillerin kökenine bağlı olarak yapılan akrabalık ilişkilerini temel alan *kaynak bakımından sınıflandırmadır* (Kıran ve Kıran, 2013: 37; Aksan, 1995: 103).

Dil tipolojisi çalışmalarında yapılan biçimbilimsel sınıflandırma, diller arasındaki dilbilgisel yapıların benzerlik göstermesine, biçimbilimsel açıdan sözcüklerin biçimlenişine bağlı olarak yapılan sınıflandırmadır. Çağdaş yaklaşımda biçimbilimsel sınıflandırma dillerdeki yapı değişikliklerine göre beş başlık altında ulamlaştırılmaktadır: *yalınlayan* (isolating), *ekleyen* (agglutinating), *çekimleyen* (inflectional), *bükümleyen* (fusional) ve *bitiştiren* (polysynthetic) diller (Uzun, 2006: 108).

Dil tipolojisi çalışmalarında kaynak bakımından sınıflandırma ise dillerin konuşulduğu coğrafi bölge, dillerin yapı ve biçim özellikleri temel alınarak yapılan incelemeler sonucunda dillerin kaynak ve köken açısından ortaklıklarının belirlenmesini amaçlayan tarihsel bir sınıflandırmadır. Diller arasında var olabilecek olan akrabalık ilişkilerinin saptanmasıyla dil aileleri oluşturmak amaçlanmıştır. Günümüzdeki başlıca dil aileleri şu biçimde sınıflandırılmıştır: Hint-Avrupa, Ural-Altay, Kafkas, Hami-Sami, Güney-Doğu Asya ve Okyanus-Avustralya dil aileleri. Bu dil aileleri kendi aralarında da çeşitli kollara ayrılmaktadır (Günay, 2013: 137-144; Kıran ve Kıran, 2013: 38-42).

Çalışmamızda kaynak dil olarak kullanacağımız Türkçe, biçimbilimsel açısından yapılan sınıflandırmada *ekleyen* (aglutinating) diller arasında yer almaktadır. Ekleyen diller, çok sayıda bağımlı biçimbirime sahip olan dillerdir ve biçimbirimlerin sınırları net bir biçimde belirlenebilir (Uzun, 2006:111). Bu sınıflamada yer alan dillerde değişmeyen bir kök vardır ve bu köke yetenek, olumsuzlama, kişi, zaman ve çoğulluk gibi çeşitli işlevleri olan biçimbirimler getirilmektedir (Aksan, 1995: 105). Ekleyen dillerin tipik özelliği çeşitli türetimsel (derivational) ya da çekimsel (inflectional) işlevi olan birçok sonekin (suffix) üst üste gelebilmesidir (Uzun, 2006:111). Örneğin;

(1) a. bil- mi- yor- mu- sun
OLSUZ- ŞİM- SOR- 2.TEK

b. kutu- lar- da
ÇOĞ- BUL

c. ev- ler- i
ÇOĞ- İYE

Türkçe sözdizimsel açıdan ise *özne-nesne-eylem* (ÖNE) dizilişine sahip bir dildir. Yalnız Türkçe aynı zamanda esnek sözcük dizilişine sahip özellik gösterdiğinden tümce içinde yer alan öğeler yer değiştirebilir (Uzun, 2004:100). Örneğin;

(2) a. Ömer kitap okuyor.

b. Ömer okuyor kitap.

c. Kitap okuyor Ömer.

d. Okuyor kitap Ömer.

e. Okuyor Ömer kitap.

f. Kitap Ömer okuyor.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi Türkçenin değişmeyen ÖNE dili olmadığı açıktır. Türkçede sözcük dizilişinin farklılık göstermesi anlambilimsel ilişkilerle açıklanabilir. Bu bağlamda da Türkçe esnek bir sözcük dizilişine sahiptir gibi genelleme yapamayız. Örneğin;

(3) a. İnsan hayvan sever.

b. Hayvan insan sever.

Yukarıda (3a) tümcesindeki sözcük dizilişinin değişimi sonucunda tamamen farklı bir anlam ifade eden (3b) tümcesi oluşmuştur. Birinci tümcede *insan* sözcüğü ediciyken (agent) ikinci tümcede konu (theme); hayvan sözcüğü birinci tümcede konuyken ikinci tümcede edici rolündedir. Bu açıdan da Türkçe *özne-nesne-yüklem* dizilişine sahip bir dildir.

Dillerin köken bakımından sınıflandırılmasında ise Türkçe Ural-Altay dil ailesine aittir ve bu ailenin Altay kolunun Batı grubu içerisinde yer almaktadır (Günay, 2013:138). Aksan (1995)'a göre Altay dillerinin özellikleri şu şekildedir; bu dillerde ünlü uyumu vardır, çekim sözcük türetme soneklerle sağlanır ve bu açıdan eklemeli diller sınıfında yer alırlar.

Çalışmamızda hedef dil olarak yer alan Litvanca kaynak bakımından Hint-Avrupa Dil Ailesi'nin Baltık Dil grubunda yer almaktadır. Litvanya'nın resmi dili kabul edilen Litvanca, Belarus, Letonya, Polonya ve Rusya' da yaşayan birçok etnik grup tarafından konuşulmaktadır. (ELL - *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2006; Palionis 1999).

Litvanca biçimbilimsel açıdan çekimleyen (inflectional) dil özelliği göstermektedir (ELL - *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2006; Palionis 1999, 262). Çekimleyen dillerin tipik özelliği, sözcüklerin kök-ek ayrımına gidilememesi ve bir sözcükbirimin (lexeme) sergilediği sözcükbiçimlerin (word-form) bu iki öğe açısından çözümlenemez olmasıdır. Çekimleyen dillerde sözcükbiçimlerin başkalaşmış bölümlerini çıkarmakla, bağımlı da olsa kök sözcüklere ulaşılmış olamaz. Bu nedenle de çekimleyen dillerde başkalaşan biçim çıktıktan sonra ardakalan ve bağımsız olmayan biçimlere 'gövde' denilmektedir (Uzun, 2006:112).

Sözdizimsel açıdan Litvancada özne-yüklem-nesne tümce dizilişi baskındır ancak çoğu durumda diziliş serbesttir (ELL, 2006: 456). Litvancada sözcükler eril (masculine) ve dişil (feminine) olarak iki cinsiyet çekimine girer. Eril sözcükler genellikle yalın durumda /s/ ile dişil sözcükler ise /a/ veya /e/ sesi ile biter. Litvancada adlar sayı ve durum çekimine girebilir. Yalın (nominative), belirtme durumu (acusative), yönelme durumu (dative), araçlık durumu (instrumental), seslenme durumu (vocative) ve tamlayan durumu (genitive) biçimlerini alarak adlar eril-dişil cinsiyet ayrımına göre çekimlenmektedir. Eylemler zaman, kip, çatı, cinsiyet ve sayı çekimine girmektedir (Slenkstis, 1997:135).

Kuramsal Artalan

Türkçe Eylem Çatıları

Türkçe dilbilgisi çalışmalarında eylem çatıları çeşitli yaklaşımlarla ele alınmıştır. Aksan (1995) çatıyı eylemlerle ve anlamla ilişkili bir kavram olarak değerlendirir ve eylem çatısını; eylemin anlattığı iş, oluş, kılışın özne ve nesneyle ilişkisini belirleyen bir anlam ve görev özelliği olarak tanımlar. Eylem çatıları farklılık gösteren tümcelerde eylemler görev, anlam, biçim ve tümcedeki diğer öğelerle ilişki bakımından birbirinden farklıdır. Eylemleri, böyle değişik anlam yükleriyle tümcenin diğer öğelerine bağlayan kavram da çatıdır (Aksan, 1995: 265). Çatı yapısı tümceyi anlamsal açıdan niteler ve öznenin yüklemle ilişkisini farklılaştırarak tümcenin katılımcı sayısı ve rollerinin değişimi yansıtırlar. Çatı biçimbirimleri, dile özgü anlamlar taşıyan sözcük yapımı birlikleridir ve tümce hiyerarşisi-çatı sisteminin merkezini oluştururlar (Johanson, 2014:40).

Çağdaş Türkçe dilbilgisi alanında yapılan çalışmalarda eylem çatıları, eylem temel alınarak *edilgen* (passive), *ettirgen* (causative), *dönüşlü* (reflexive) ve *işteş* (reciprocal) olarak dört biçimde ulamlanmaktadır (Kornfilt, 1997:323; Lewis, 2000:143-144; Underhill, 1976:331-343-355-365; Göksel ve Kerslake, 2005:75).

Edilgen Çatı

Edilgen çatı, öznenin belirli olmadığı, eylemin anlattığı işi gerçekleştiren kişi ya da varlığın açıkça ortaya konmadığı çatı türüdür (Aksan, 1995:266). Eylemin bir başka kişi tarafından yapıldığı edilgen çatıda özneler eylemlerin anlattıkları işten, oluştan etkilenmektedir (Banguoğlu, 2007:413). Kornfilt (1997:323) edilgen çatıyı Türkçe eylem çatılarının en üretken biçimi olduğunu belirtir. Etken yapılarda edilgen yapılar biçimlenirken etken tümcenin nesnesi edilgen tümcede özne konumuna geçer (Kornfilt, 1997:323; Undehill, 1976:332). Türkçede etken tümcelerden edilgen yapı eylem tabanının sonuna ünsüzle bitiyorsa {-Il} ya da ünlüyle veya {-l} sesiyle bitiyorsa {-(I)n} biçimbiriminin eklenmesiyle oluşturulur (Underhill, 1976:331; Kornfilt, 1997:323-324; Lewis, 2000:149; Göksel ve Kerslake, 2005: 76; Hengirmen, 1995: 207; Gencan, 1966: 336-337).

(4) a. Gazeteler sabah dağıtıldı.

b. Bütün sorular cevaplandı.

c. Çocuğa başarı ödülü verildi.

Edilgen yapılarda etken tümcenin öznesi çıkma durumu belirten son durum ilgeci *'tarafından'* anlatımı kullanılarak ya da özneye {-CA} biçimbirimi eklenerek edilgen tümceye edici rolü üstlenerek aktarılabilir (Underhill, 1976:333; Kornfilt, 1997: 326).

(5) a. Cumhuriyet 1923 yılında Atatürk tarafından kuruldu.

b. Eski bakanlar hükümetçe affedildi.
c. İçkinin yasaklanacağı halkça biliniyor.

Ettirgen Çatı

Ettirgen çatı, bir işin başkalarına yaptırıldığını belirten çatı türüdür. Ettirgen eylemlerle kurulan tümcelerde özne işi yaptırandır. Türkçe ettirgen çatı eylem tabanının sonuna ünsüzle bitiyorsa {-DIr}; ünlüyle ya da /r/ sesiyle bitiyorsa {-t} ve ünsüzle biten bazı tek seslemli eylem tabanlarına da {-Ar} ya da {-It} biçimbirimlerinin eklenmesiyle oluşturulur (Kornfilt, 1997:331-333; Underhill, 1976:343-345; Göksel ve Kerslake, 2005:75; Banguoğlu, 2007:417-418).

(6) a. Yaramaz çocuk beni kızdırdı.
b. Ayşe kediyi doyurdu.
c. Ömer kasaba eti kestirdi.
d. Annem evi temizletti.

Türkçede bazı eylemler ettirgen yapıya eylem tabanına ettirgenlik biçimbirimlerinin eklenmesiyle değil, dizge dışı özellik göstererek bu eylemlerin biçim değiştirmesiyle gerçekleşmektedir (Underhill, 1976:345).

(7) a. Bu sabah geç kalktım.

b. Annem beni geç kaldırdı.
c. Babam biraz sonra eve gelecek.
d. Babam eve pasta getirecek.

Ettirgen yapılarda temel tümceye yeni bir üye (özne) eklenmesi durumunun söz konusudur ve [+İNSAN] ya da [–İNSAN] özelliği taşıyan yeni üye temel tümcede bahsedilen eylemin gerçekleşmesine izin verir ya da neden olur (Underhill, 1976:346-347).

(8) a. Can dişini çekti.

b. Can dişini doktora çektirdi.
c. Herkes masaya oturdu.
d. Ahmet Bey herkesi masaya oturttu.

Dönüşlü Çatı

Dönüşlü çatıda, eylemin anlattığı işin etkisinin özneye dönmesi, doğrudan doğruya onu ilgilendirmesi durumu söz konusudur ve özne aynı zamanda tümcenin nesnesi konumundadır (Aksan, 1995:266; Banguoğlu, 2007:414-415). Türkçede dönüşlü çatı eylem tabanının sonuna {-(I)n} biçimbiriminin eklenmesiyle yapılır ve eylemin etkisinin özneye

dönmesi durumunu yansıtır (Underhill, 1976:357; Kornflit, 1997:139; Göksel ve Kerslake, 2005:76). Underhill (1976: 357) ettirgen ve edilgen yapı oluşturan biçimbirimlerin üretken olduğunu, Türkçede herhangi bir eylem tabanının sonuna bu biçimbirimlerin eklenmesiyle edilgen ve ettirgen yapının oluşmasının mümkün olduğunu, buna karşılık dönüşlü yapı oluşturan {-(I)n} biçimbiriminin belli sayıda eylem tabanının sonuna eklendiğini belirtmektedir.

(9) a. Bu adam fazlaca övünüyor.

b. Zeynep dışarı çıkarken süslendi.

c. Annem sinirle söylendi.

b. Teyzemler İstanbul'a taşınacak.

Türkçede dönüşlü çatı aynı zamanda tümcede özneye gönderimde bulunan *kendi-* adılının kullanımıyla da oluşturulur. 'Kendi' adılı gönderimde bulunduğu özneye göre iyelik biçimbirimleri alarak çekimlenir (Underhill, 1976:355; Kornflit, 1997:139).

(10) a. Kendime yeni bir ayakkabı alacağım.

b. Murat kendini dev aynasında görüyor.
c. Bu işi kendimiz yapacağız.
d. Borçlarını kendileri ödeyecekler.

Ayrıca dönüşlü yapı oluşturan biçimbirimler edilgenlik ve ettirgenlik biçimbirimlerinden önce kullanılır (Underhill, 1976:358-359; Lewis,2000:152).

(11) a. Çocuk giyindi.

b. Çocuğu giyindirdim.
c. Çocuk giyindirildi.

İşteş Çatı

İşteş çatıda, birden çok öznenin bir işe, bir oluşa katılması, onu gerçekleştirmesi ve bağlam içinde eylemin etkisinin iki ya da daha çok kişi üzerine dönmesi durumu söz konusudur (Aksan, 1995:267; Banguoğlu, 2007:416; Hengirmen, 1995:210). Türkçede işteş çatı eylem tabanının sonuna {–(y)Iş} biçimbiriminin eklenmesiyle oluşturulur ve eylemin birden çok özneyle yapıldığı anlamını taşır (Underhill, 1976: 366; Kornflit, 1997;159; Lewis,2000:144; Göksel ve Kerslake, 2005:76).

(12) a. Yeni komşularımızla tanıştık.

b. Arkadaşlarla ödev hakkında yazıştık.
c. Bu üzücü olaya saatlerce ağlaştılar.
d. Sevgililer özlemle kucaklaştılar.
e. Kızlar sessizce gülüştü.

Türkçe işteş çatılı tümcelerde özneye gönderimde bulunan *'birbiri'* işteş adılı kullanılabilir ve bu adıl çoğul ya da aitlik biçimbirimleri alarak belirttiği özneye göre çekimlenir (Underhill, 1976:365; Kornflit, 1997:158-159).

(13) a. Birbirimize yardım ettik.

b. Çocuklar birbirlerine taş attılar.
c. Birbirinizi çok sevdiğiniz anlaşılıyor.

Türkçede bazı eylemler biçimce işteş yapı özelliği göstermektedir (Underhill, 1976:367).

(14) a. Öğrenciler derste çok konuştu.

b. Arkadaşlarıyla sıklıkla mektuplaşır.
c. Tekrar görüşmek için sözleştiler.

Buna ek olarak Türkçe bazı eylemler biçimce işteş çatı özelliği sergilemelerine rağmen anlamsal açıdan eklendikleri eylem tabanıyla aralarındaki bağ çok zayıf olduğu için işteşlik anlamı taşımazlar (Underhill, 1976: 369).

(15) a. Bebekler hızla gelişir. (gelmek)

b. Hava almak için dolaştım. (dolamak)

Türkçede işteş ve dönüşlü yapı biçimbirimleri aynı eylem tabanında birlikte bulunamazlar. Ancak ettirgenlik ve edilgenlik biçimbirimleri işteşlik biçimbirimden sonra eklenebilir (Underhill, 1976: 369).

(16) a. Ömer beni Murat'la tanıştırdı.

b. Ben Murat'la tanıştırıldım.

Yöntem

Bu çalışmada kaynak dilin ve hedef dilin eylem çatılarının biçimlenişi ve görünümleri bağlamında incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Yöntem olarak Türkçede zaman biçimleri (Göksel ve Kerslake, 2005: 77), kişi/uyum biçimbirimleri (Göksel ve Kerslake, 2005: 88) temel alınarak Türkçe eylem çatıları çerçevesinde tümceler oluşturulmuştur. Kaynak dilde oluşturulan bütüncenin Litvanca anadil konuşucusu tarafından hedef dilde çevirisi ve sesletimi yapılmıştır. Sesbilim abecesi kullanılarak hedef dilde yazılan tümceler üzerinden eylem çatılarının çözümlemeleri yapılmış ve bu bağlamda da hedef dilde hangi çatı türlerinin görüldüğü, var olan çatı türlerinin nasıl biçimlendiğinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Bulgular ve Sonuçlar

Türkçe ve Litvancanın eylem çatısı bakımından incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanan bu çalışmamızda, Hint-Avrupa dil ailesinin Baltık koluna ait olan Litvancada edilgen, dönüşlü, işteş ve ettirgen çatı yapılarının bulunduğu ve bu çatı türleri biçimlenirken öznenin tekil-çoğul, eril-dişil ve zaman ayrımına göre eylem çekiminin eklenen biçimbirimlere bağlı olarak farklılaştığı saptanmıştır. Oluşturulan veritabanı doğrultusunda Litvancada belirlenen çatı türlerinin detaylı incelemesi ve değerlendirilmesi şu biçimdedir:

Edilgen Çatı

Edilgen tümce oluşumunda, Litvancanın sözdizimsel yapısının genel özelliği, Türkçedeki biçimlenişiyle benzerlik göstermektedir. Etken tümcenin nesnesi konumundaki öğe, edilgen tümcede özne konumuna getirilerek tümce başında yer alır. Veritabanının incelenmesiyle Litvancadaki edilgen yapıda, eyleme zamana ve öznenin eril-dişil ya da tekil-çoğul olmasına bağlı olarak farklılık gösteren biçimbirimlerin eklendiği ve bu biçimbirimlerle eylemin ortaç konumuna getirilerek tümcede yer aldığı, tümceye zamana ve özneye bağlı olarak farklılık gösteren *ol-* anlamındaki eylemin eklendiği ve geniş zamanla şimdiki zamanın edilgen yapıdaki görünümlerinin aynı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Etken

politsija	nu-	sjunt-	e:	vi:r-	a:	i:
polis YAL.	BİT-	gönder-	GEÇ:3.KİŞ.	adam-	BEL.	YÖN.
kale:jm-	a:					
hapishane-	YÖN.					

‘Polis adamı hapishaneye gönderdi.’

Edilgen

viras	buvo	nu-	sju:s-	tas		i:
adam YAL.	GEÇ:3.KİŞ.	BİT-	gönder-	EDİL:ER:GEÇ.ORT:TEK.		YÖN.
kale:jm-	a:					
hapishane-	YÖN.					
hapishane-	YÖN.					

‘Adam hapishaneye gönderildi.’

Geçmiş zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-eril-tekil olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvo* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-tekil-eril-geçmiş zaman anlatan -tas biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

politsija sjuntʃ- a: vi:r- a: i:
polis YAL. gönder- GEN:3.KİŞ. adam- BEL. YÖN.
kale:jm- a: .
hapishane- YÖN.
'Polis adamı hapishaneye gönderir.'

Edilgen

viras i:ra sjutʃ- a- mas
adam YAL. GEN:3.KİŞ. gönder- GEN:3.KİŞ. EDİL:ER:GEN.ORT:TEK.
i: kale:jm- a:
YÖN. hapishane- YÖN.
'Adam hapishaneye gönderilir.'

Etken

politsija sjuntʃ- a: vi:r- a: i:
polis YAL. gönder- GEN:3.KİŞ. adam- BEL. YÖN.
kale:jm- a: .
hapishane- YÖN.
'Polis adamı hapishaneye gönderiyor.'

Edilgen

viras i:ra sjutʃ- a- mas
adam YAL. GEN:3.KİŞ. gönder- GEN:3.KİŞ. EDİL:ER:GEN.ORT:TEK.
i: kale:jm- a:
YÖN. hapishane- YÖN.
'Adam hapishaneye gönderiliyor.'

Litvancada geniş zamanın ve şimdiki zamanın edilgen yapıdaki görünümleri aynıdır. Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-eril-tekil olduğunda, özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *i:ra* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-tekil-eril-geniş zaman anlatan -mas biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede bulunmaktadır.

Etken

politsija sju:- s: vi:r- a: i:
polis YAL. gönder- GEL:3.KİŞ. adam- BEL. YÖN.
kale:jm- a:
hapishane- YÖN.
'Polis adamı hapishaneye gönderecek.'

Edilgen

viras bus nu- sju:s- tas i:
adam YAL. GEL:3.KİŞ. BİT- gönder- EDİL:ER:GEÇ.ORT:TEK. YÖN.
kale:jm- a:
hapishane- YÖN.
'Adam hapishaneye gönderilecek.'

Gelecek zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-eril-tekil olduğunda, özneden sonra gelecek zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bus* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-tekil-eril-geçmiş zaman anlatan -tas biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken
politsija apkla:us- e: mo:ter- i:
polis YAL. sorgula- GEÇ:3.KİŞ. kadın- BEL.
'Polis kadını sorguladı.'

Edilgen
mo:teris buvo apkla:us- ta
kadın YAL. GEÇ:3.KİŞ. sorgula- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:TEK.
'Kadın sorgulandı.'

Etken
mano mama pær- skaıt- e: kŋı:g- a:
1.TEK:TAMLYN anne BİT- oku- GEÇ:3.KİŞ. kitap- BEL.
'Annem kitabı okudu.'

Edilgen
kŋı:ga buvo pær- skaıti:- ta
kitap YAL. GEÇ:3.KİŞ. BİT- oku- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:TEK.
'Kitap okundu.'

Geçmiş zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-dişil-tekil olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvo* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-tekil-dişil-geçmiş zaman anlatan -ta biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken
politsija apkla:us- a: mo:ter- i:
polis YAL. sorgula- GEN:3.KİŞ. kadın- BEL.
'Polis kadını sorgular.'

Edilgen
mo:teris ira apkla:us- a- ma
kadın YAL. GEN:3.KİŞ. sorgula- GEN:3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:TEK.
'Kadın sorgulanır.'

Etken

politsija apkla:us- a: mo:ter- i:

polis YAL. sorgula- GEN:3.KİŞ. kadın- BEL.

'Polis kadını sorguluyor.'

Edilgen

mo:teris ira apkla:us- a- ma

kadın YAL. GEN:3.KİŞ. sorgula- GEN:3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:TEK.

'Kadın sorgulanıyor.'

Etken

mano mama skaıt- o kŋı:g- a: .

1.TEK:TAMLYN anne oku- GEN:3KİŞ. kitap- BEL.

'Annem kitabı okur.'

Edilgen

kŋı:ga i:ra skaıt- o- ma

kitap YAL. GEN:3.KİŞ. oku- GEN:3.KİŞ. EDİL:DİŞ:GEN.ORT:TEK.

'Kitap okunur.'

Etken

mano mama skaıt- o kŋı:g- a: .

1.TEK:TAMLYN anne oku- GEN:3KİŞ. kitap- BEL.

'Annem kitabı okuyor.'

Edilgen

kŋı:ga i:ra skaıt- o- ma

kitap YAL. GEN:3.KİŞ. oku- GEN:3.KİŞ. EDİL:DİŞ:GEN.ORT:TEK.

'Kitap okunuyor.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-dişil-tekil olduğunda, özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *i:ra* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-tekil-dişil-geniş zaman anlatan -ma biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

politsija apkla:u- s: mo:ter- i:

polis YAL. sorgula- GEL:3.KİŞ. kadın- BEL.

'Polis kadını sorgulayacak.'

Edilgen

mo:teris bus apkla:us- ta

kadın YAL. GEL:3.KİŞ. sorgula- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:TEK.

‘Kadın sorgulanacak.’

Etken

mano mama pær- skaıti:- s kŋı:g- a:

1.TEK:TAMLYN anne BİT- oku- GEL:3KİŞ. kitap- BEL.

‘Annem kitabı okuyacak.’

Edilgen.

kŋı:ga bus pær- skaıti:- ta
kitap YAL. GEL:3.KİŞ. BİT- oku- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:TEK.
‘Kitap okunacak.’

Gelecek zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-dişil-tekil olduğunda, özneden sonra gelecek zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bus* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-tekil-dişil-geçmiş zaman anlatan -ta biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken
valsti:be: nu- grja:v- e: pa:stat- us
devlet YAL. BİT- yık- GEÇ:3.KİŞ. bina- ÇOĞ-BEL.
‘Devlet binaları yıktı.’

Edilgen

pastat- aı buvo nu- grjau- ti
bina- ÇOĞ:YAL. GEÇ:3.KİŞ. BİT- yık- EDİL:ER:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
valsti:b- e:s
devlet- ÇIK.
‘Binalar devlet tarafından yıkıldı.’

Etken

politsija su- muʃ- e: vi:r- us
polis YAL. BİT- döv- GEÇ:3.KİŞ. adam- ÇOĞ:BEL.
‘Polis adamları dövdü.’

Edilgen
vi:r- aı buvo su- muʃ- ti
adam- ÇOĞ-YAL. GEÇ:3.KİŞ. BİT- döv- EDİL:ER:GEÇ.ORT:ÇOĞ
‘Adamlar dövüldü.’

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-eril-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvo* eylemi eklenmekte

ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-eril-çoğul-geçmiş zaman anlatan -ti biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

valsti:be: grja:un- a: pa:stat- us
devlet YAL. yık- GEN:3.KİŞ. bina- ÇOĞ:BEL.
'Devlet binaları yıkar.'

Edilgen

pastat- aı i:ra grja:un- a- mi
bina- ÇOĞ:YAL. GEN:3.KİŞ. yık- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:ÇOĞ.
valsti:b- e:s
devlet- ÇIK.
'Binalar devlet tarafından yıkılır.'

Etken

valsti:be: grja:un- a: pa:stat- us
devlet YAL. yık- GEN:3.KİŞ. bina- ÇOĞ:BEL.
'Devlet binaları yıkıyor.'

Edilgen

pastat- aı i:ra grja:un- a- mi
bina- ÇOĞ:YAL. GEN:3.KİŞ. yık- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:ÇOĞ.
valsti:b- e:s
devlet- ÇIK.
'Binalar devlet tarafından yıkılıyor.'

Etken

politsija muʃ- a: vi:r- us
polis YAL. döv- GEN:3.KİŞ. adam- ÇOĞ:BEL.
'Polis adamları döver.'

Edilgen

vi:r- aı i:ra muʃ- a- mi
adam- ÇOĞ:YAL. GEN:3.KİŞ. döv- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Adamlar dövülür.'

Etken

politsija muʃ- a: vi:r- us
polis YAL. döv- GEN:3.KİŞ. adam- ÇOĞ:BEL.
'Polis adamları dövüyor.'

Edilgen

vi:r- aı i:ra muʃ- a- mi
adam- ÇOĞ:YAL. GEN:3.KİŞ. döv- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Adamlar dövülüyor.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-eril-çoğul olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *i:ra* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-eril-çoğul-geniş zaman anlatan -mi biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

valsti:be: nu- grja:u- s pa:stat- us
devlet YAL. BİT- yık- GEL:3.KİŞ. bina- ÇOĞ:BEL.
'Devlet binaları yıkacak.'

Edilgen

pastat- aı bus nu- grja:u- ti
bina- ÇOĞ:YAL. GEL:3.KİŞ. BİT- yık- EDİL:ER:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
valsti:b- e:s
devlet- ÇIK.
'Binalar devlet tarafından yıkılacak.'

Etken

politsija su- mu- ʃ vi:r- us
polis YAL. BİT- döv- GEL:3.KİŞ. adam- ÇOĞ:BEL.
'Polis adamları dövecek.'

Edilgen

vi:r- aı bus su- muʃ- ti
adam- ÇOĞ-YAL. GEL:3.KİŞ. BİT- döv- EDİL:ER:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
'Adamlar dövülecek.'

Gelecek zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-eril-çoğul olduğunda, tümceye özneden sonra gelecek zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bus* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-çoğul-eril-geçmiş zaman anlatan -ti biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

politsija sulaık- e: mo:ter- i:s
polis YAL. tutukla- GEÇ:3.KİŞ. kadın- ÇOĞ:BEL.
'Polis kadınları tutukladı.'

Edilgen

mo:ter- i:s buvo sulaıkı:- tos
kadın ÇOĞ:YAL. GEÇ:3.KİŞ. tutukla- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
'Kadınlar tutuklandı.'

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-dişil-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvo* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-dişil-çoğul-geçmiş zaman anlatan -tos biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

politsija sulaık- o: mo:ter- i:s
polis YAL. tutukla- GEN:3.KİŞ. kadın- ÇOĞ:BEL.
'Polis kadınları tutuklar.'

Edilgen

mo:ter- i:s i:ra sulaık- o- mo:s
kadın- ÇOĞ:YAL. GEN:3.KİŞ. tutukla- GEN:3KİŞ. EDİL:DİŞ:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Kadınlar tutuklanır.'

Etken

politsija sulaık- o: mo:ter- i:s
polis YAL. tutukla- GEN:3.KİŞ. kadın- ÇOĞ:BEL.
'Polis kadınları tutukluyor.'

Edilgen

mo:ter- i:s i:ra sulaık- o- mo:s
kadın- ÇOĞ:YAL. GEN:3.KİŞ. tutukla- GEN:3KİŞ. EDİL:DİŞ:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Kadınlar tutuklanıyor.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-dişil-çoğul olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *i:ra* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-dişil-çoğul-geniş zaman anlatan -mi biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

politsija sulaıki:- s: mo:ter- i:s
polis YAL. tutukla- GEL:3.KİŞ. kadın- ÇOĞ:BEL.
'Polis kadınları tutuklayacak.'

Edilgen

mo:ter- i:s bus sulaıkı:- tos
kadın- ÇOĞ:YAL GEL:3.KİŞ. tutukla- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
'Kadınlar tutuklanacak.'

Gelecek zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 3.kişi-dişil-çoğul olduğunda, tümceye özneden sonra gelecek zaman-3.kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki

bus eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi 3.kişi-çoğul-dişil-geçmiş zaman anlatan -tos biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumuna geçmektedir.

Etken

teɪse:jas mane apkla:us- e:
hakim YAL. 1.TEK:BEL. sorgula- GEÇ:3.KİŞ.
'Hakim beni sorguladı.'

Edilgen

aʃ: buv- au apkla:us- tas
1.TEK.KİŞ. GEÇ: 1.TEK. sorgula- EDİL:ER:GEÇ.ORT:TEK.
'Ben sorgulandım.'

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-eril-tekil olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-1.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvau* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-tekil-geçmiş zaman anlatan -tas biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

teɪse:jas mane apkla:usj- a:
hakim YAL. 1.TEK:BEL. sorgula- GEN:3.KİŞ.
'Hakim beni sorgular.'

Edilgen

aʃ: esu apkla:usj- a- mas
1.TEK.KİŞ. GEN:1.TEK. sorgula- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:TEK.
'Ben sorgulanırım.'

Etken

teɪse:jas mane apkla:usj- a:
hakim YAL. 1.TEK:BEL. sorgula- GEN:3.KİŞ.TEK.
'Hakim beni sorguluyor.'

Edilgen

aʃ: esu apkla:usj- a- mas
1.TEK.KİŞ. GEN:1.TEK. sorgula- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:TEK.
'Ben sorgulanıyorum.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-eril-tekil olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-1.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *esu* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-tekil-geniş zaman anlatan -mas biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

teɪse:jas mane apkla:u- s:
hakim YAL. 1.TEK:BEL. sorgula- GEL:3.KİŞ.
'Hakim beni sorgulayacak.'

Edilgen

aʃ: bu:sj- u apkla:us- tas
1.TEK.KİŞ. GEL:1.TEK. sorgula- EDİL:ER:GEÇ.ORT:TEK.
‘Ben sorgulanacağım.’

Gelecek zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-eril-tekil olduğunda, özneden sonra gelecek zaman-1.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bu:sju* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-tekil-geçmiş zaman anlatan -tas biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken
teɪse:jas mane apkla:us- e:
hakim YAL. 1.TEK:BEL. sorgula- GEÇ:3.KİŞ.
‘Hakim beni sorguladı.’
Edilgen
aʃ: buv- au apkla:us- ta
1.TEK.KİŞ. GEÇ: 1.TEK. sorgula- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:TEK.
‘Ben sorgulandım.’

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-dişil-tekil olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-1.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvau* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-tekil-geçmiş zaman anlatan -ta biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken
teɪse:jas mane apkla:usj- a:
hakim YAL. 1.TEK:BEL. sorgula- GEN:3.KİŞ.
‘Hakim beni sorgular.’
Edilgen
aʃ: esu apkla:usj- a ma
1.TEK.KİŞ. GEN:1.TEK. sorgula- GEN:3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:TEK.
‘Ben sorgulanırım.’
Etken
teɪse:jas mane apkla:usj- a:
hakim YAL. 1.TEK:BEL. sorgula- GEN:3.KİŞ.
‘Hakim beni sorguluyor.’

Edilgen
aʃ: esu apkla:usj- a ma
1.TEK.KİŞ. GEN:1.TEK. sorgula- GEN:3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:TEK.
‘Ben sorgulanıyorum.’

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-dişil-tekil olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-1.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *esu* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-tekil-

geniş zaman anlatan -ma biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

teıse:jas mane apkla:u- s:
hakim YAL. 1.TE:-BEL. sorgula- GEL:3.KİŞ.
'Hakim beni sorgulayacak.'

Edilgen

aʃ: bu:sj- u apkla:us- ta
1.TEK.KİŞ. GEL:1.TEK. sorgula- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:TEK.
'Ben sorgulanacağım.'

Gelecek zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-dişil-tekil olduğunda, özneden sonra gelecek zaman-1.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bu:sju* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-tekil-geçmiş zaman anlatan -ta biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

politsija tave sulaık- e:
polis YAL. 2.TEK:BEL. tutukla- GEÇ:3.KİŞ.
'Polis seni tutukladı.'

Edilgen

tu buv- aı sulaıki:- tas
2.TEK.KİŞ. GEÇ: 2.TEK. tutukla- EDİL:ER:GEÇ.ORT:TEK.
'Sen tutuklandın.'

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-eril-tekil olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-2.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvaı* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-tekil-geçmiş zaman anlatan -tas biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

politsija tave sulaık- o:
polis YAL. 2.TEK:BEL. tutukla- GEN:3.KİŞ.
'Polis seni tutuklar.'

Edilgen

tu esi- sulaıki:- o- mas
2.TEK.KİŞ. GEN:2.TEK. tutukla- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:TEK.
'Sen tutuklanırsın.'

Etken

politsija tave sulaık- o:
polis YAL. 2.TEK:BEL. tutukla- GEN:3.KİŞ.
'Polis seni tutukluyor.'

Edilgen

tu esi- sulaıki:- o- mas
2.TEK.KİŞ. GEN:2.TEK. tutukla- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:TEK.
'Sen tutuklanıyorsun.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-eril-tekil olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-2.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *esi* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-tekil-geniş zaman anlatan -mas biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken.
politsija tave sulaık- i:s
polis YAL. 2.TEK:BEL. tutukla- GEL:3.KİŞ.
'Polis seni tutuklayacak.'

Edilgen
tu bu:s- i sulaıki:- tas
2.TEK.KİŞ. GEL:2.TEK. tutukla- EDİL.ER.GEÇ.ORT:TEK.
'Sen tutuklanacaksın.'

Gelecek zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-eril-tekil olduğunda, özneden sonra gelecek zaman-2.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bu:si* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-tekil-geçmiş zaman anlatan -tas biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken
politsija tave sulaık- e:
polis YAL. 2.TEK:BEL. tutukla- GEÇ:3.KİŞ.
'Polis seni tutukladı.'

Edilgen
tu buv- aı sulaıki:- ta
2.TEK.KİŞ. GEÇ: 2.TEK. tutukla- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:TEK.
'Sen tutuklandın.'

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-dişil-tekil olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-2.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvaı* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-tekil-geçmiş zaman anlatan -ta biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken
politsija tave sulaık- o:
polis YAL. 2.TEK:BEL. tutukla- GEN:3.KİŞ.
'Polis seni tutuklar.'

Edilgen
tu esi- sulaıki:- o- ma
2.TEK.KİŞ. GEN:2.TEK. tutukla- GEN:3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:TEK.

‘Sen tutuklanırsın.’

Etken

politsija tave sulaık- o:
polis YAL. 2.TEK:BEL. tutukla- GEN:3.KİŞ.
‘Polis seni tutukluyor.’

Edilgen

tu esi- sulaıki:- o- ma
2.TEK.KİŞ. GEN:2.TEK. tutukla- GEN:3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:TEK.
‘Sen tutuklanıyorsun.’

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-dişil-tekil olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-2.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *esi* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-tekil-geniş zaman anlatan -ma biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

politsija tave sulaık- i:s
polis YAL. 2.TEK-BEL. tutukla- GEL:3.KİŞ.
‘Polis seni tutuklayacak.’

Edilgen

tu bu:s- i sulaıki:- ta
2.TEK.KİŞ. GEL: 2.TEK. tutukla- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:TEK.
‘Sen tutuklanacaksın.’

Gelecek zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-dişil-tekil olduğunda, özneden sonra gelecek zaman-2.tekil kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bu:si* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-tekil-geçmiş zaman anlatan -ta biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

politsija jus ra:d- o
polis YAL. 2.ÇOĞ:BEL. bul- GEÇ:3.KİŞ.
‘Polis sizi buldu.’

Edilgen

ju:s buv- ote ras- ti
2.ÇOĞ.KİŞ. GEÇ: 2.ÇOĞ. bul- EDİL:ER:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
‘Siz bulundunuz.’

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-eril-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-2.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvote* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-çoğul-geçmiş zaman anlatan -ti biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

politsija jus raŋd- a
polis YAL. 2.ÇOĞ:BEL. bul- GEN:3.KİŞ.
'Polis sizi bulur.'

Edilgen

ju:s æs- ate raŋd- a- mi
2.ÇOĞ.KİŞ. GEN: 2.ÇOĞ. bul- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Siz bulunursunuz.'

Etken

politsija jus raŋd- a
polis YAL. 2.ÇOĞ:BEL. bul- GEN:3.KİŞ.
'Polis sizi buluyor.'

Edilgen

ju:s æs- ate raŋd- a- mi
2.ÇOĞ.KİŞ. GEN: 2.ÇOĞ. bul- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Siz bulunuyorsunuz.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-eril-çoğul olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-2.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *æsate* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-çoğul-geniş zaman anlatan -mi biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

politsija jus ra- s
polis YAL. 2.ÇOĞ:BEL. bul- GEL:3.KİŞ.
'Polis sizi bulacak.'

Edilgen

ju:s bu:s- ite- ras- ti
2.ÇOĞ.KİŞ. GEL: 2.ÇOĞ. bul- EDİL:ER:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
'Siz bulunacaksınız.'

Gelecek zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-eril-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-2.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bu:site* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-çoğul-geçmiş zaman anlatan -ti biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

politsija jus ra:d- o
polis YAL. 2.ÇOĞ:BEL. bul- GEÇ:3.KİŞ.
'Polis sizi buldu.'

Edilgen

ju:s buv- ote ras- tos
2.ÇOĞ.KİŞ. GEÇ: 2.ÇOĞ. bul- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:ÇOĞ.

‘Siz bulundunuz.’

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-dişil-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-2.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvote* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-çoğul-geçmiş zaman anlatan -tos biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

politsija jus raŋd- a
polis YAL. 2.ÇOĞ:BEL. bul- GEN:3.KİŞ.
‘Polis sizi bulur.’

Edilgen

ju:s æs- ate raŋd- a mo:s
2.ÇOĞ.KİŞ. GEN: 2.ÇOĞ. bul- GEN-3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:ÇOĞ.
‘Siz bulunursunuz.’

Etken

politsija jus raŋd- a
polis YAL. 2.ÇOĞ:BEL. bul- GEN:3.KİŞ.
‘Polis sizi buluyor.’

Edilgen

ju:s æs- ate raŋd- a mo:s
2.ÇOĞ.KİŞ. GEN: 2.ÇOĞ. bul- GEN-3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:ÇOĞ.
‘Siz bulunuyorsunuz.’

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-dişil-çoğul olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-2.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *æsate* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-çoğul-geniş zaman anlatan -mos biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

politsija jus ra- s
polis YAL. 2.ÇOĞ:BEL. bul- GEL:3.KİŞ.
‘Polis sizi bulacak.’

Edilgen

ju:s bu:s- ite- ras- tos
2.ÇOĞ.KİŞ. GEL: 2.ÇOĞ. bul- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
‘Siz bulunacaksınız.’

Gelecek zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 2.kişi-dişil-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-2.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bu:site* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-çoğul-geçmiş zaman anlatan -tos biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

mo:ki:toja mus atpaʒin- o
öğretmen YAL. 3.ÇOĞ:BEL. bil- GEÇ:3.KİŞ.
'Öğretmen bizi bildi.'

Edilgen

mæs buv- o:me atpaʒiŋ- ti
1.ÇOĞ.KİŞ. GEÇ: 1.ÇOĞ. bil- EDİL:ER:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
'Biz bilindik.'

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-eril-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-1.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvo:me* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-çoğul-geçmiş zaman anlatan -ti biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken

mo:ki:toja mus atpaʒist- a
öğretmen YAL. 3.ÇOĞ:BEL. bil- GEN:3.KİŞ.
'Öğretmen bizi bilir.'

Edilgen

mæs æs- ame atpaʒist- a- mi
1.ÇOĞ.KİŞ. GEN: 1.ÇOĞ. bil- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Biz biliniriz.'

Etken

mo:ki:toja mus atpaʒist- a
öğretmen YAL. 3.ÇOĞ:BEL. bil- GEN:3.KİŞ.
'Öğretmen bizi biliyor.'

Edilgen

mæs æs- ame atpaʒist- a- mi
1.ÇOĞ.KİŞ. GEN: 1.ÇOĞ. bil- GEN:3.KİŞ- EDİL:ER:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Biz biliniyoruz.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-eril-çoğul olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-1.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *æsame* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-çoğul-geniş zaman anlatan -mi biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

mo:ki:toja mus atpaʒin- s
öğretmen YAL. 3.ÇOĞ:BEL. bil- GEL:3.KİŞ.
'Öğretmen bizi bilecek.'

Edilgen

mæs bu:s- ime atpaʒiŋ- ti
1.ÇOĞ.KİŞ. GEL: 1.ÇOĞ. bil- EDİL:ER:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
'Biz bilineceğiz.'

Gelecek zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-eril-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-1.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bu:sime* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi eril-çoğul-geçmiş zaman anlatan -ti biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken
mo:ki:toja mus atpaʒin- o
öğretmen YAL. 3.ÇOĞ:BEL. bil- GEÇ:3.KİŞ.
'Öğretmen bizi bildi.'
Edilgen
mæs buv- o:me atpaʒiŋ- tos
1.ÇOĞ.KİŞ. GEÇ: 1.ÇOĞ. bil- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
'Biz bilindik.'

Geçmiş zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-dişil-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-1.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *buvo:me* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-çoğul-geçmiş zaman anlatan -tos biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Etken.
mo:ki:toja mus atpaʒist- a
öğretmen YAL. 3.ÇOĞ:BEL. bil- GEN:3.KİŞ.
'Öğretmen bizi bilir.'
Edilgen
mæs æs- ame atpaʒist- a- mo:s
1.ÇOĞ.KİŞ. GEN: 1.ÇOĞ. bil- GEN:3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Biz biliniriz.'
Etken
mo:ki:toja mus atpaʒist- a
öğretmen YAL. 3.ÇOĞ:BEL. bil- GEN:3.KİŞ.
'Öğretmen bizi biliyor.'
Edilgen
mæs æs- ame atpaʒist- a- mo:s
1.ÇOĞ.KİŞ. GEN: 1.ÇOĞ. bil- GEN:3.KİŞ- EDİL:DİŞ:GEN.ORT:ÇOĞ.
'Biz biliniyoruz.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman edilgen yapı oluşumunda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-dişil-çoğul olduğunda, tümceye özneden sonra geniş ve şimdiki zaman-1.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *æsame* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-

çoğul-geniş zaman anlatan -mos biçimbirimini alarak ortaç konumunda edilgen tümcede yer almaktadır.

Etken

mo:ki:toja mus atpaʒin- s
öğretmen YAL. 3.ÇOĞ:BEL. bil- GEL:3.KİŞ.
'Öğretmen bizi bilecek.'

Edilgen

mæs bu:s- ime atpaʒiŋ- tos
1.ÇOĞ.KİŞ. GEL: 1.ÇOĞ. bil- EDİL:DİŞ:GEÇ.ORT:ÇOĞ.
'Biz bilineceğiz.'

Gelecek zaman edilgen yapıda edilgen tümcenin öznesi 1.kişi-dişil-çoğul olduğunda, özneden sonra geçmiş zaman-1.çoğul kişi çekimi gösteren, ol- anlamındaki *bu:sime* eylemi eklenmekte ve etken tümcenin eylemi dişil-çoğul-geçmiş zaman anlatan -tos biçimbirimini alarak edilgen tümcede ortaç konumunda yer almaktadır.

Litvancada genel olarak edilgen yapıda zamana ve özneye göre değişen eylemlerden sonra yine zamana ve öznenin tekil-çoğul ya da eril-dişil olmasına göre farklılık göstererek eyleme eklenen ve eylemi ortaç konumuna getiren biçimbirimler bulunmaktadır. Bu biçimbirimler: dişil ve tekil öznelerde *-ta, -ma*; dişil ve çoğul öznelerde *-tos, -mo:s*; eril ve tekil öznelerde *-tas, -mas*; eril ve çoğul öznelerde *-ti, -mi* dir.

Dönüşlü Çatı

İncelenen örnekler doğrultusunda, Litvanca dönüşlü yapıda eylemin biçimlenişinin zamana ve öznenin eril-dişil ya da tekil-çoğul olmasına göre farklı biçimlenme göstermeden eylem tabanına *-si* biçimbiriminin eklenmesiyle oluşturulduğu saptanmaktadır. Ancak dönüşlülük biçimbirimin eylem üzerindeki konumu farklılık göstermektedir. Eylemin önüne bitmişlik anlatan biçimbirimler *-pa, -ap ve -nu* nun eklenip eklenmemesine bağlı olarak -si biçimbiriminin eylem önü ya da eylem sonu konumu değişim göstermektedir. Eğer eylem başı konumda bitmişlik anlatan *-pa, -ap ve -nu* biçimbirimlerinden biri varsa -si dönüşlülük biçimbirimi bitmişlik anlatan bu biçimbirimlerden sonra, eğer yoksa -si biçimbirimi eylemin sonuna eklenmektedir. Dönüşlü yapının eyleme bir biçimbirim eklenerek oluşturulması bağlamında Litvanca ve Türkçenin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Litvancada dönüşlülük yalnızca tek bir biçimbirimle sağlanmaktadır.

mano mama pa- si- puo:ʃ- e:
1.TEK:TAMLYN anne BİT- DÖNŞ- süsle- GEÇ:3.KİŞ.
'Annem süslendi.'
mano mama pa- si- puo:- ʃ
1.TEK:TAMLYN anne BİT- DÖNŞ- süsle- GEL:3.KİŞ.

‘Annem süslenecek.’

Yukarıda geçmiş zaman ve gelecek zamanda, 3.kişi-tekil-dişil öznede çekimlenmiş tümcelerin eylemlerinde bitmişlik anlamı taşıyan ve eylem başı konumda bulunan -pa biçimbirimi olduğu için -si dönüşlülük biçimbirimi bitmişlik biçimbiriminden sonra ve eylem önü konumda yer almaktadır. Eylemin zaman ve kişi çekiminin dönüşlü yapıdan sonra biçimlendiği saptanmaktadır.

mano mama puo:ʃ- a- si
1.TEK:TAMLYN anne süsle- GEN:3.KİŞ- DÖNŞ.
‘Annem süslenir.’
mano mama puo:ʃ- a- si
1.TEK:TAMLYN anne süsle- GEN:3.KİŞ- DÖNŞ.
‘Annem süsleniyor.’

Geniş zaman ve şimdiki zamanın görünümlerinin dönüşlü yapıda farklılık göstermeden ve 3.kişi-tekil-dişil öznede çekimlenmiş yukarıdaki tümcelerde eylemin önünde bitmişlik anlatan bir biçimbirim olmadığı için -si dönüşlülük biçimbirimi eylemin zamana ve kişiye göre çekimlenmesinden sonra eylem sonu konumda yer almaktadır. İncelenen örnekler, 3.kişi-dişil-tekil öznede dönüşlü yapıda çekimlenen eylemin geçmiş, gelecek, geniş ve şimdiki zaman çekimine göre farklı biçimlenme sergilemediğini kanıtlamaktadır.

mano te:vas graʒjaı ap- si- reŋg- e:
1.TEK:TAMLYN baba güzel BİT- DÖNŞ- giy- GEÇ:3.KİŞ.
‘Babam güzel giyindi.’

mano te:vas graʒjaı ap- si- reŋg- s
1.TEK:TAMLYN baba güzel BİT- DÖNŞ- giy- GEL:3.KİŞ.
‘Babam güzel giyinecek.’

Yukarıda geçmiş zaman ve gelecek zamanda, 3.kişi-tekil-eril öznede çekimlenmiş tümcelerin eylemlerinde bitmişlik anlamı taşıyan ve eylem başı konumda yer alan -ap biçimbirimi bulunduğu için -si dönüşlülük biçimbirimi bitmişlik biçimbiriminden sonra ve eylem önü konumda yer almaktadır. Eylemin zaman ve kişi çekimi dönüşlü biçimlenmeden sonra gerçekleşmektedir.

mano te:vas graʒjaı reŋg- a si
1.TEK:TAMLYN baba güzel giy- GEN:3.KİŞ- DÖNŞ.
‘Babam güzel giyinir.’
mano te:vas graʒjaı reŋg- a si
1.TEK:TAMLYN baba güzel giy- GEN:3.KİŞ- DÖNŞ.
‘Babam güzel giyiniyor.’

Herhangi bir değişim göstermeden geniş zaman ve şimdiki zaman görünümlerinin aynı biçimlendiği 3.kişi-tekil-eril özne çekimine sahip dönüşlü yapıdaki yukarıdaki tümcelerde eylem başı konumda bitmişlik anlatan herhangi bir biçimbirim olmadığı için -si dönüşlülük biçimbirimi eylemin zamana ve kişiye göre çekiminden sonra eylem sonu konumda yer almaktadır. Örnekler doğrultusunda, dönüşlü yapının 3.kişi-eril-tekil öznede eylemin geçmiş, gelecek, geniş ve şimdiki zaman çekimine göre farklı biçimlenme sergilemediği saptanmaktadır.

aʃ pa- si- gı:rj- a- u
1.TEK.KİŞ. BİT- DÖNŞ- öv- GEÇ- 1.TEK.
'Ben övündüm.'
aʃ pa- si- gı:rj- s- u
1.TEK.KİŞ. BİT- DÖNŞ- öv- GEL- 1.TEK.
'Ben övüneceğim.'

Yukarıda geçmiş zaman ve gelecek zamanda, eril-dişil ayrımı olmaksızın 1.kişi-tekil öznede çekimlenmiş tümcelerin eylemlerinde bitmişlik anlamı taşıyan ve eylem başı konumda yer alan -pa biçimbirimi olduğu için -si dönüşlülük biçimbirimi bitmişlik biçimbiriminden sonra ve eylem önü konumdadır. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna dönüşlü biçimlenmeden sonra getirilmektedir.

aʃ gı:rj- uo- si
1.TEK.KİŞ. öv- GEN:1.TEK- DÖNŞ.
'Ben övünürüm.'
aʃ gı:rj- uo- si
1.TEK.KİŞ. öv- GEN:1.TEK- DÖNŞ.
'Ben övünüyorum.'

Bir değişim göstermeden geniş zaman ve şimdiki zaman görünümlerinin aynı biçimlendiği, eril-dişil ayrımı olmaksızın 1.kişi-tekil özne çekimine sahip dönüşlü yapıdaki yukarıdaki tümcelerde eylemin başı konumda bitmişlik anlatan bir biçimbirim bulunmadığı için -si dönüşlülük biçimbirimi eylemin zamana ve kişiye göre çekiminden sonra eylem sonu konumdadır. Örneklerin incelenmesiyle dönüşlü yapının biçimlenişinin 1.kişi-tekil öznede eylemin geçmiş, gelecek, geniş ve şimdiki zaman çekimine göre değişim sergilemediği anlaşılmaktadır.

tu pa- si- sju:v- a- i suknæl- æ
2.TEK.KİŞ. BİT- DÖNŞ- dik- GEÇ- 2.TEK. elbise- BEL.
'Sen elbise dikindin.'
tu pa- si- sju:- s- i suknæl- æ
2.TEK.KİŞ. BİT- DÖNŞ- dik- GEL- 2.TEK. elbise- BEL.
'Sen elbise dikineceksin.'

Yukarıda geçmiş zaman ve gelecek zamanda, eril-dişil ayrımı olmaksızın 2.kişi-tekil öznede çekimlenmiş tümcelerin eylemlerinde bitmişlik anlamı taşıyan ve eylem başı konumda yer alan -pa biçimbirimi bulunduğu için -si dönüşlülük biçimbirimi bitmişlik biçimbiriminden sonra ve eylem önü konumda yer almaktadır. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna dönüşlü biçimlenmeden sonra getirilmektedir.

tu sju:nj- e si suknæl- æ
2.TEK.KİŞ. dik- GEN:2.TEK- DÖNŞ. elbise- BEL.
'Sen elbise dikinirsin.'

tu sju:nj- e si suknæl- æ
2.TEK.KİŞ. dik- GEN:2.TEK- DÖNŞ. elbise- BEL.
'Sen elbise dikiniyorsun.'

Farklı bir biçimlenme göstermeden geniş zaman ve şimdiki zaman görünümlerinin aynı olduğu, eril-dişil ayrımı olmaksızın 2.kişi-tekil özne çekimine sahip dönüşlü yapıdaki yukarıdaki tümcelerde eylemin önünde bitmişlik anlatan bir biçimbirim bulunmadığı için -si dönüşlülük biçimbirimi eylemin zamana ve kişiye göre çekiminden sonra eylem sonuna eklenmektedir. İncelenen örnekler doğrultusunda 2.kişi-tekil öznede dönüşlü yapının eylemin geçmiş, gelecek, geniş ve şimdiki zaman çekimine göre farklı yapılanması bulunmadığı görülmektedir.

ju:s pa- si- gı:r- e: te
2.ÇOĞ.KİŞ. BİT- DÖNŞ- öv- GEÇ- 2.ÇOĞ.
'Siz övündünüz.'

Yukarıda geçmiş zaman, eril-dişil ayrımı olmaksızın 2.kişi-çoğul öznede çekimlenmiş tümcede eylem önü konumda yer alan ve bitmişlik anlamı taşıyan -pa biçimbirimi bulunduğu için -si dönüşlülük biçimbirimi bitmişlik biçimbiriminden sonra ve eylem önü konumdadır. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanına dönüşlü biçimlenmeden sonra eklenmektedir.

ju:s gı:rj- a- te- s
2.ÇOĞ.KİŞ. öv- GEN- 2.ÇOĞ- DÖNŞ.
'Siz övünürsünüz.'
ju:s gı:rj- a- te- s
2.ÇOĞ.KİŞ. öv- GEN- 2.ÇOĞ- DÖNŞ.
'Siz övünüyorsunuz.'
ju:s gı:r- si te- s
2.ÇOĞ.KİŞ. öv- GEL- 2.ÇOĞ- DÖNŞ.
'Siz övüneceksiniz.'

Yukarıda gelecek zaman ve farklı bir biçimlenme sergilemeden geniş zaman, şimdiki zaman görünümlerinin aynı olduğu, eril-dişil ayrımı olmaksızın 2.kişi-çoğul özne

çekimine sahip dönüşlü yapıdaki tümcelerde eylemin önünde bitmişlik anlatan bir biçimbirim bulunmadığı için -si dönüşlülük biçimbirimi eylemin zamana ve kişiye göre çekiminden sonra eylem sonuna eklenmektedir. Yukarıdaki örneklerde –si dönüşlülük biçimbirimi eklendiği eylemin sesel yapısa göre -s biçiminde değişim göstermektedir. İncelenen örneklerden 2.kişi-çoğul öznede dönüşlü yapının eylemin geçmiş, gelecek, geniş ve şimdiki zaman çekimine göre farklı yapılanması bulunmadığı anlaşılmaktadır.

mæs va:kar nu- si praus- e- me:
1.ÇOĞ.KİŞ. dün BİT- DÖNŞ- yıka- GEÇ- 1.ÇOĞ.
'Biz dün yıkandık.'
mæs ri:to:j nu- si prau- si me:
1.ÇOĞ.KİŞ. yarın BİT- DÖNŞ- yıka- GEL- 1.ÇOĞ.
'Biz yarın yıkanacağız.'

Yukarıda geçmiş zaman ve gelecek zamanda, eril-dişil ayrımı olmaksızın 1.kişi-çoğul öznede çekimlenmiş tümcelerin eylemlerinde bitmişlik anlamı taşıyan ve eylem başı konumda yer alan -nu biçimbirimi bulunduğu için -si dönüşlülük biçimbirimi bitmişlik biçimbiriminden sonra ve eylem önü konumdadır. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna dönüşlü biçimlenmeden sonra getirilmektedir.

mæs kasdje:n prausj- a- me:- s
1.ÇOĞ.KİŞ. her gün yıka- GEN- 1.ÇOĞ- DÖNŞ.
'Biz her gün yıkanırız.'
mæs kasdje:n prausj- a- me:- s
1.ÇOĞ.KİŞ. HER GÜN yıka- GEN- 1.ÇOĞ- DÖNŞ.
'Biz şimdi yıkanırız.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman görünümlerinin aynı olduğu ve eril-dişil ayrımı olmaksızın 1.kişi-çoğul özne çekimine sahip dönüşlü yapıdaki yukarıdaki tümcelerde eylemin önünde bitmişlik anlatan bir biçimbirim bulunmadığı için -si dönüşlülük biçimbirimi eylem tabanına zamana ve kişiye göre çekiminden sonra eklenmektedir. Burada da -si biçimbiriminin eylemin sesel çevresine göre -s biçiminde değişim gösterdiği saptanmaktadır. 1.kişi-çoğul öznede dönüşlü yapının eylemin geçmiş, gelecek, geniş ve şimdiki zaman çekimine göre farklı biçimlenmesi görülmemektedir.

vi:r- aı pa- si- pujoʃ- e:
adam- ÇOĞ-YAL. BİT- DÖNŞ- süsle- GEÇ:3.KİŞ.
'Adamlar süslendi.'
vi:r- aı pa- si- pujo- ʃ-
adam- ÇOĞ-YAL. BİT- DÖNŞ- süsle- GEL:3.KİŞ.
'Adamlar süslenecek.'

Yukarıda geçmiş zaman ve gelecek zamanda, 3.kişi-eril-çoğul öznede çekimlenmiş tümcelerin eylemlerinde bitmişlik anlamı taşıyan ve eylem başı konumda yer alan -pa biçimbirimi bulunduğu için -si dönüşlülük biçimbirimi bitmişlik biçimbiriminden sonra ve eylem önü konumdadır. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna dönüşlü biçimlenmeden sonra eklenmektedir.

vi:r- aı pujoʃ- a:- si
adam- ÇOĞ-YAL. süsle- GEN:3.KİŞ- DÖNÜŞ.
'Adamlar süslenir.'
vi:r- aı pujoʃ- a:- si
adam- ÇOĞ-YAL. süsle- GEN:3.KİŞ- DÖNÜŞ.
'Adamlar süsleniyor.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman görünümlerinin aynı olduğu ve 3.kişi-eril-çoğul özne çekimine sahip dönüşlü yapıdaki yukarıdaki tümcelerde eylemin önünde bitmişlik anlatan herhangi bir biçimbirim bulunmadığı için -si dönüşlülük biçimbirimi eylem tabanına zamana ve kişiye göre çekiminden sonra eklenmektedir. Örnekler, 3.kişi-eril-çoğul öznede dönüşlü yapının eylemin geçmiş, gelecek, geniş ve şimdiki zaman çekimine göre farklı biçimlenmesi bulunmadığını göstermektedir.

moter- i:s pa- si- pujoʃ- e:
kadın- ÇOĞ-YAL. BİT- DÖNŞ- süsle- GEÇ:3.KİŞ.
'Kadınlar süslendi.'
moter- i:s pa- si- pujo- ʃ
kadın- ÇOĞ-YAL. BİT- DÖNŞ- süsle- GEL:3.KİŞ.
'Kadınlar süslenecek.'

Yukarıda geçmiş zaman ve gelecek zamanda, 3.kişi-dişil-çoğul öznede çekimlenmiş tümcelerin eylemlerinde bitmişlik anlamı taşıyan ve eylem başı konumda yer alan -pa biçimbirimi bulunduğu için -si dönüşlülük biçimbirimi bitmişlik biçimbiriminden sonra ve eylem önü konumdadır. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna dönüşlü biçimlenmeden sonra getirilmektedir.

moter- i:s pujoʃ- a:- si
kadın- ÇOĞ-YAL. süsle- GEÇ:3.KİŞ- DÖNŞ.
'Kadınlar süslenir.'
moter- i:s pujoʃ- a:- si
kadın- ÇOĞ-YAL. süsle- GEÇ:3.KİŞ- DÖNŞ.
'Kadınlar süsleniyor.'

Geniş zaman ve şimdiki zaman görünümlerinin aynı olduğu ve 3.kişi-dişil-çoğul özne çekimine sahip dönüşlü yapıdaki yukarıdaki tümcelerde eylemin önünde bitmişlik anlatan herhangi bir biçimbirim bulunmadığı için -si dönüşlülük biçimbirimi eylem tabanına zamana ve kişiye göre çekiminden sonra eklenmektedir. 3.kişi-dişil-çoğul öznede dönüşlü

yapının eylemin geçmiş, gelecek, geniş ve şimdiki zaman çekimine göre farklı biçimlenmesi bulunmamaktadır.

İşteş Çatı

Örneklerin incelenmesiyle birlikte Litvanca işteş yapılı eylemin dönüşlü yapıda olduğu gibi zamana ve öznenin eril-dişil ya da tekil-çoğul olmasına göre farklılık göstermeden eylemin önüne *-su* biçimbiriminin eklenmesiyle biçimlendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Litvancada işteş ve dönüşlü yapının birlikte kullanılmasıyla tümceye işteşlik anlamı kazandırılmaktadır. Biçim-sözdizim bağlamında eylem tabanına işteşlik ve dönüşlülüğün eklenişi şu biçimdedir; öncelikle eylem tabanına eylem başı konumda işteşlik biçimbirimi -su daha sonra dönüşlülük biçimbirimi -si eklenmektedir. Litvanca işteş çatı biçimlenişi, geniş zaman ve şimdiki zamanda bütün öznelerde aynı görünüme sahiptir.

mæs su- si- paʒin- o- me su kaimi:n- aı- s
1.ÇOĞ. İŞT- DÖNŞ- tanı- GEÇ- 1.ÇOĞ. ile komşu- ÇOĞ- EŞL
'Biz komşularımızla tanıştık.'
mæs su- si- paʒist- a- me su kaimi:n- aı- s
1.ÇOĞ. İŞT- DÖNŞ- tanı- GEN- 1.ÇOĞ. ile komşu- ÇOĞ- EŞL.
'Biz komşularımızla tanışırız.'
mæs su- si- paʒist- a- me su kaimi:n- aı- s
1.ÇOĞ. İŞT- DÖNŞ- tanı- GEN- 1.ÇOĞ. ile komşu- ÇOĞ- EŞL.
'Biz komşularımızla tanışıyoruz.'
mæs su- si- paʒisn- si- me su kaimi:n- aı- s
1.ÇOĞ. İŞT- DÖNŞ- tanı- GEL- 1.ÇOĞ. ile komşu- ÇOĞ- EŞL.
'Biz komşularımızla tanışacağız.'

Yukarıdaki örnekler çerçevesinde cinsiyet ayrımı olmadan 1.kişi-çoğul öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda çekimlenen eylemlerde, eylem başı konumda -su işteşlik biçimbiriminin ve daha sonra -si dönüşlülük biçimbiriminin eylem tabanına eklendiği saptanmaktadır. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna eklenmekte ve 1.kişi-çoğul öznede işteş yapılı eylemin biçimlenişi zaman çekimine göre değişim göstermemektedir.

aʃ su- si- tik- a- u su ministr- u
1.TEK.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- bul- GEÇ- 1.TEK. ile bakan- EŞL.
'Ben bakanla buluştum.'
aʃ su- si- tink- u- su ministr- u
1.TEK.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- bul- GEN:1.TEK. ile bakan- EŞL.
'Ben bakanla buluşurum.'
aʃ su- si- tink- u- su ministr- u
1.TEK.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- bul- GEN:1.TEK. ile bakan- EŞL.
'Ben bakanla buluşuyorum.'
aʃ su- si- tik- s- u su ministr- u
1.TEK.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- bul- GEL-1.TEK. ile bakan- EŞL.

‘Ben bakanla buluşacağım.’

Cinsiyet ayrımı olmadan 1.kişi-tekil öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda çekimlenen tümcelerin eylemleri incelendiğinde, eylem başı konumda -su işteşlik biçimbiriminin ve sonra -si dönüşlülük biçimbiriminin eylem tabanına eklendiği belirlenmektedir. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna eklenmekte ve 1.kişi-tekil öznede işteş yapının eylem tabanındaki biçimlenişi eylemin zaman çekimine göre farklı bir yapılanma sergilememektedir.

tu su- si- muʃ- a- i su vaik- aı- s
2.TEK.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- döv- GEÇ- 2.TEK. ile çocuk- ÇOĞ- EŞL.
‘Sen çocuklarla dövüştün.’
tu su- ˈsi- muʃ- i su vaik- aı- s
2.TEK.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- döv- GEN: 2.TEK. ile çocuk- ÇOĞ- EŞL.
‘Sen çocuklarla dövüşürsün.’
tu su- ˈsi- muʃ- i su vaik- aı- s
2.TEK.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- döv- GEN: 2.TEK. ile çocuk- ÇOĞ- EŞL.
‘Sen çocuklarla dövüşüyorsun.’
tu su- si- mu- ʃ- i su vaik- aı- s
2.TEK.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- döv- GEL- 2.TEK. ile çocuk-ÇOĞ- EŞL.
‘Sen çocuklarla dövüşeceksin.’

Cinsiyet ayrımı olmadan 2.kişi-tekil öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda işteş yapıda çekimlenen yukarıdaki tümcelerin eylemleri incelendiğinde, eylem başı konumda -su işteşlik biçimbiriminin ve sonra -si dönüşlülük biçimbiriminin eylem tabanında yer aldığı saptanmaktadır. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna eklenmekte ve 2.kişi-tekil özne çekiminde işteş yapılı eylemin biçimlenişi zaman çekimine göre farklılık göstermemektedir.

ju:s su- si- pi:k- o- te
2.ÇOĞ.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- küs- GEÇ- 2.ÇOĞ.
‘Siz küsüştünüz.’
ju:s su- si- pi:kst- a- te
2.ÇOĞ.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- küs- GEN- 2.ÇOĞ.
‘Siz küsüşürsünüz.’
ju:s su- si- pi:kst- a- te
2.ÇOĞ.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- küs- GEN- 2.ÇOĞ.
‘Siz küsüşüyorsunuz.’
ju:s su- si- pi:k- si- te
2.ÇOĞ.KİŞ. İŞT- DÖNŞ- küs- GEL- 2.ÇOĞ.
‘Siz küsüşeceksiniz.’

Yukarıdaki örneklerin incelenmesiyle, cinsiyet ayrımı olmadan 2.kişi-çoğul öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda işteş yapıda çekimlenen

eylemlerde, eylem başı konumda -su işteşlik biçimbiriminin ve daha sonra -si dönüşlülük biçimbiriminin eylem tabanına eklendiği anlaşılmaktadır. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna eklenmekte ve 2.kişi-çoğul öznede işteş yapılı eylemin biçimlenişi zaman çekimine göre bir farlılık göstermemektedir.

vaik- aı su- si- be:g- o
çocuk- ÇOĞ-YAL. İŞT- DÖNŞ- koş- GEÇ:3.KİŞ.
'Çocuklar koşuştular.'
vaik- aı su- si- be:g- a
çocuk- ÇOĞ-YAL. İŞT- DÖNŞ- koş- GEN:3.KİŞ.
'Çocuklar koşuşurlar.'
vaik- aı su- si- be:g- a
çocuk- ÇOĞ-YAL. İŞT- DÖNŞ- koş- GEN:3.KİŞ.
'Çocuklar koşuşuyorlar.'
vaik- aı su- si- be:k- s
çocuk- ÇOĞ-YAL. İŞT- DÖNŞ- koş- GEL:3.KİŞ.
'Çocuklar koşuşacaklar.'

3.kişi-eril-çoğul öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda işteş yapıda çekimlenen eylemlerde, eylem başı konumda -su işteşlik biçimbirimi ve sonra -si dönüşlülük biçimbirimi eylem tabanına eklenmektedir. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna eklenmekte ve 3.kişi-eril-çoğul öznede işteş yapılı eylem, zaman çekimine göre farklı bir biçimlenme göstermemektedir.

merga:ite:- s su- si- be:g- o
kız- ÇOĞ:YAL. İŞT- DÖNŞ- koş- GEÇ:3.KİŞ.
'Kızlar koşuştular.'
merga:ite:- s su- si- be:g- a
kız- ÇOĞ:YAL. İŞT- DÖNŞ- koş- GEN:3.KİŞ.
'Kızlar koşuşurlar.'
merga:ite:- s su- si- be:g- a
kız- ÇOĞ:YAL. İŞT- DÖNŞ- koş- GEN:3.KİŞ.
'Kızlar koşuşuyorlar.'
Merga:ite:- s su- si- be:k- s
kız- ÇOĞ:YAL. İŞT- DÖNŞ- koş- GEL:3.KİŞ.
'Kızlar koşuşacaklar.'

3.kişi-dişil-çoğul öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda işteş yapıda çekimlenen eylemlerde, eylem başı konumda -su işteşlik biçimbirimi ve sonra -si dönüşlülük biçimbirimi eylem tabanına eklenmektedir. Zaman ve kişi çekimi eylem tabanının sonuna eklenmekte ve 3.kişi-dişil-çoğul öznede işteş yapılı eylem, zaman çekimine göre farklı bir biçimlenme sergilememektedir.

Ettirgen Çatı

Veritabanındaki örneklerin incelenmesiyle Litvancada ettirgen yapının, eyleme ettirgenlik anlatan bir biçimbirimin eklenmesiyle değil, *istemek*, *emretmek* gibi farklı bir eylemin zamana ve özneye göre çekimlenmesiyle ve bu bağlamda da tümceye yeni bir üye katılmasıyla oluşturulduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Yapılması istenilen ya da emredilen eylem mastar biçiminde tümcede yer almaktadır. Zamana ve öznenin eril-dişil ya da tekil-çoğul olmasına göre eylem çekimi gerçekleşmekte ancak mastar konumundaki eylemin zaman ve özne çekimine bağlı olmaksızın aynı biçimde kullanıldığı görülmektedir.

direkta:rjus pa- pra:ʃ- e: sekreta:r- e:s pa- raʃi:- ti
müdür YAL. BİT- iste- GEÇ:3.KİŞ. sekreter- ÇIK. BİT- yaz- MAST.
la:ıʃk- a:
mektup- BEL.
'Müdür sekretere mektubu yazdırdı.'

direkta:rjus pra:ʃ- o: sekreta:r- e:s pa- raʃi:- ti
müdür YAL. iste- GEN:3.KİŞ. sekreter- ÇIK. BİT- yaz- MAST.
la:ıʃk- a:
mektup- BEL.
'Müdür sekretere mektubu yazdırır.'

direkta:rjus pra:ʃ- o: sekreta:r- e:s pa- raʃi:- ti
müdür YAL. iste- GEN:3.KİŞ. sekreter- ÇIK. BİT- yaz- MAST.
la:ıʃk- a
mektup- BEL.
'Müdür sekretere mektubu yazdırıyor.'

direkta:rjus pa- pra:ʃi:- s: sekreta:r- e:s pa- raʃi:- ti
müdür YAL. BİT- iste- GEL:3.KİŞ. sekreter- ÇIK BİT- yaz- MAST.
la:ıʃk- a:
mektup- BEL.
'Müdür sekretere mektubu yazdıracak.'

Yukarıdaki örnekler doğrultusunda, 3.kişi-eril-tekil öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda ettirgen yapının biçimlenişinde eylemin başkasına yaptırıldığı anlamının eyleme bir biçimbirim eklenerek değil, iste- (pra:ʃ) eyleminin farklı zaman ve 3.kişi-eril-tekil özne çekimini alarak, sözdizimsel açıdan tümcede özneden sonra konumlandırılarak tümcenin eylemi konumuna getirilmesiyle sağlandığı saptanmaktadır. Yapılması istenilen eyleme ise -ti mastar biçimbirimini eklenmekte, zaman ve kişi çekimi mastar biçimindeki eylem üzerinde görülmemektedir.

mano sæse: pa- pra:ʃ- e: mano
1.TEK-TAMLYN. kız kardeş BİT- iste- GEÇ:3.KİŞ 1.TEK:TAMLYN
mam- o:s nu- daʒi:- ti ja:s bat- us
anne- ÇIK. BİT-boya- MAST. 3.TEK:TAMLYN ayakkabı- ÇOĞ:BEL.
'Kız kardeşim ayakkabılarını anneme boyattı.'

mano sæse: pra:ʃ- o: mano

1.TEK-TAMLYN. kız kardeş iste- GEN:3.KİŞ 1.TEK:TAMLYN
mam- o:s nu- daʒi:- ti ja:s bat- us
anne- ÇIK. BİT- boya- MAST. 3.TEK:TAMLYN ayakkabı- ÇOĞ:BEL.
'Kız kardeşim ayakkabılarını anneme boyatır.'

mano sæse: pra:ʃ- o: mano
1.TEK:TAMLYN. kız kardeş iste- GEN:3.KİŞ 1.TEK:TAMLYN
mam- o:s nu- daʒi:- ti ja:s bat- us
anne- ÇIK. BİT- boya- MAST. 3.TEK:TAMLYN ayakkabı- ÇOĞ:BEL.
'Kız kardeşim ayakkabılarını anneme boyatıyor.'

mano sæse: pa- pra:ʃi:- s mano
1.TEK-TAMLYN. kız kardeş BİT- iste- GEL:3.KİŞ 1.TEK:TAMLYN
mam- o:s nu- daʒi:- ti ja:s bat- us
anne- ÇIK. BİT- boya- MAST. 3.TEK:TAMLYN ayakkabı- ÇOĞ:BEL.
'Kız kardeşim ayakkabılarını anneme boyatacak.'

Yukarıdaki örneklerin incelenmesiyle, 3.kişi-dişil-tekil öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda ettirgen yapının biçimlenişinde eylemin başkasına yaptırıldığı anlamının eyleme bir biçimbirim eklenerek değil, iste- (pra:ʃ) eyleminin farklı zaman ve 3.kişi-dişil-tekil özne çekimini alarak, sözdizimsel açıdan tümcede özneden sonra konumlandırılarak tümcenin eylemi konumuna getirilmesiyle sağlandığı anlaşılmaktadır. Yapılması istenilen eyleme ise -ti mastar biçimbirimi eklenmekte, zaman ve kişi çekimi mastar biçimindeki eylem üzerinde bulunmamaktadır.

mæs ljep- e:- me sekreta:r- ei ta:u
1.ÇOĞ.KİŞ. emir et- GEÇ- 1.ÇOĞ. sekreter- YÖN. 2.TEK:YÖN.
pa - skambin- ti
BİT- ara- MAST.
'Biz seni sekretere arattık.'

mæs ljep- e- me sekreta:r- ei ta:u
1.ÇOĞ.KİŞ. emir et- GEN- 1.ÇOĞ. sekreter- YÖN. 2.TEK:YÖN.
pa - skambin- ti
BİT- ara- MAST.
'Biz seni sekretere aratırız.'

mæs ljep- e- me sekreta:r- ei ta:u
1.ÇOĞ.KİŞ. emir et- GEN- 1.ÇOĞ. sekreter- YÖN. 2.TEK:YÖN.
pa - skambin- ti
BİT- ara- MAST.
'Biz seni sekretere aratıyoruz.'

mæs ljep- si- me sekreta:r- ei ta:u
1.ÇOĞ.KİŞ. emir et- GEL- 1.ÇOĞ. sekreter- YÖN. 2.TEK:YÖN.
pa - skambin- ti
BİT: ara- MAST.
'Biz seni sekretere aratacağız.'

Cinsiyet ayrımı olmaksızın 1.kişi-çoğul öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda ettirgen yapının biçimlenişi, eylemin başkasına yaptırıldığı anlamının eyleme bir biçimbirim eklenerek değil, emret- (ljep-) eyleminin farklı zaman ve 1.kişi-çoğul özne çekimini alarak, sözdizimsel açıdan tümcede özneden sonra konumlandırılarak tümcenin eylemi konumuna getirilmesiyle gerçekleşmektedir. Yapılması istenilen eyleme -ti mastar biçimbirimi eklenmekte, zaman ve kişi çekimi mastar biçimindeki eylem üzerinde bulunmamaktadır.

tu pa- pra:ʃ- e- i savo mam- os pa- dari:- ti
2.TEK.KİŞ. BİT- iste- GEÇ- 2.TEK. kendi anne- ÇIK. BİT- yap- MAST.
tavo nam- u: da:rb- us
2.TEK:TAMLYN ev- TAMLYN ödev- ÇOĞ:BEL.
'Sen ödevlerini annene yaptırdın.'

tu pra:ʃ- a- i savo mam- os pa- dari:- ti
2.TEK.KİŞ. iste- GEN- 2.TEK. kendi anne- ÇIK. BİT- yap- MAST.
tavo nam- u: da:rb- us
2.TEK:TAMLYN ev- TAMLYN ödev- ÇOĞ:BEL.
'Sen ödevlerini annene yaptırırsın.'

tu pra:ʃ- a- i savo mam- os pa- dari:- ti
2.TEK.KİŞ. iste- GEN- 2.TEK. kendi anne- ÇIK. BİT- yap- MAST.
tavo nam- u: da:rb- us
2.TEK:TAMLYN ev- TAMLYN ödev- ÇOĞ:BEL.
'Sen ödevlerini annene yaptırıyorsun.'

tu pra:ʃi- s- i savo mam- os pa- dari:- ti
2.TEK.KİŞ. iste- GEL- 2.TEK. kendi anne- ÇIK. BİT- yap- MAST.
tavo nam- u: da:rb- us
2.TEK:TAMLYN ev- TAMLYN ödev- ÇOĞ:BEL.
'Sen ödevlerini annene yaptıracaksın.'

Örneklerden yola çıkarak, cinsiyet ayrımı olmaksızın 2.kişi-tekil öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda ettirgen yapının biçimlenişinin, eylemin başkasına yaptırıldığı anlamının eyleme bir biçimbirim eklenerek değil, iste- (pra:ʃ-) eyleminin farklı zaman ve 2.kişi-tekil özne çekimini alarak, sözdizimsel açıdan tümcede özneden sonra konumlandırılarak tümcenin eylemi konumuna getirilmesiyle gerçekleştiği saptanmaktadır. Yapılması istenilen eyleme -ti mastar biçimbirimi eklenmekte, zaman ve kişi çekimi mastar biçimindeki eylem üzerinde bulunmamaktadır.

ju:s ljep- e:- te mokinj- a:m- s
2.ÇOĞ.KİŞ. emir et- GEÇ- 2.ÇOĞ. öğrenci- ÇOĞ- YÖN.
per- skaıti: ti kŋi:g- a:
BİT- oku- MAST. KİTAP- BEL.
'Siz öğrencilere kitap okuttunuz.'

ju:s ljep- e- te mokinj- a:m- s
2.ÇOĞ.KİŞ. emir et- GEÇ- 2.ÇOĞ. öğrenci- ÇOĞ- YÖN.
per- skaıti: ti kŋi:g- a:
BİT- oku- MAST. KİTAP- BEL.
'Siz öğrencilere kitap okutursunuz.'
ju:s ljep- e- te mokinj- a:m- s
2.ÇOĞ.KİŞ. emir et- GEÇ- 2.ÇOĞ. öğrenci- ÇOĞ- YÖN.
per- skaıti: ti kŋi:g- a:
BİT- oku- MAST. KİTAP- BEL.
'Siz öğrencilere kitap okutuyorsunuz.'
ju:s ljep- si- te mokinj- a:m- s
2.ÇOĞ.KİŞ. emir et- GEL- 2.ÇOĞ. öğrenci- ÇOĞ- YÖN.
per- skaıti: ti kŋi:g- a:
BİT- oku- MAST. KİTAP- BEL.
'Siz öğrencilere kitap okutacaksınız.'

Yukarıdaki örneklerin incelenmesiyle, cinsiyet ayrımı olmaksızın 2.kişi-çoğul öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda ettirgen yapının biçimlenişinde eylemin başkasına yaptırıldığı anlamının eyleme bir biçimbirim eklenerek değil, emret- (ljep-) eyleminin farklı zaman ve 2.kişi-çoğul özne çekimini alarak, sözdizimsel açıdan tümcede özneden sonra konumlandırılarak tümcenin eylemi konumuna getirilmesiyle oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Yapılması istenilen eyleme ise -ti mastar biçimbirimi eklenmekte, zaman ve kişi çekimi mastar biçimindeki eylem üzerinde bulunmamaktadır.

vi:r- aı pa- pra:ʃ- e vali:toj- o:s
adam- ÇOĞ:YAL. BİT- iste- GEÇ:3.KİŞ. görevli- ÇIK.
su- tıvarki: ti kambar- i:
BİT- temizle- MAST. oda- BEL.
'Adamlar görevliye odayı temizletti.'
vi:r- aı pra:ʃ- o vali:toj- o:s
adam- ÇOĞ:YAL. iste- GEN:3.KİŞ. görevli- ÇIK.
su- tıvarki: ti kambar- i:
BİT- temizle- MAST. oda- BEL.
'Adamlar görevliye odayı temizletir.'

vi:r- aı pra:ʃ- o vali:toj- o:s
adam- ÇOĞ:YAL. iste- GEN:3.KİŞ. görevli- ÇIK.
su- tıvarki: ti kambar- i:
BİT- temizle- MAST. oda- BEL.
'Adamlar görevliye odayı temizletiyor.'
vi:r- aı pa- pra:ʃi:- s vali:toj- o:s
adam- ÇOĞ:YAL. BİT: İSTE: GEL-3.KİŞ. görevli- ÇIK.
su- tıvarki: ti kambar- i:
BİT- temizle- MAST. oda- BEL.

‘Adamlar görevliye odayı temizletecek.’

Yukarıdaki örnekler çerçevesinde, 3.kişi-eril-çoğul öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda ettirgen yapının biçimlenişinin, eylemin başkasına yaptırıldığı anlamının eyleme bir biçimbirim eklenerek değil, iste- (pra:ʃ-) eyleminin farklı zaman ve 3.kişi-eril-çoğul özne çekimini alarak, sözdizimsel açıdan tümcede özneden sonra konumlandırılarak tümcenin eylemi konumuna getirilmesiyle oluşturulduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Yapılması istenilen eyleme ise -ti mastar biçimbirimi eklenmekte, zaman ve kişi çekimi mastar biçimindeki eylem üzerinde bulunmamaktadır.

moter- i:s pa- pra:ʃ- e vali:toj- o:s
kadın- ÇOĞ:YAL. BİT- iste- GEÇ:3.KİŞ. görevli- ÇIK.
su- tıvarki: ti kambar- i:
BİT- temizle- MAST. oda- BEL.
‘Kadınlar görevliye odayı temizletti.’

moter- i:s pra:ʃ- o vali:toj- o:s
kadın- ÇOĞ:YAL. iste- GEN:3.KİŞ. görevli- ÇIK.
su- tıvarki: ti kambar- i:
BİT- temizle- MAST. oda- BEL.
‘Kadınlar görevliye odayı temizletir.’

moter- i:s pra:ʃ- o vali:toj- o:s
kadın- ÇOĞ:YAL. iste- GEN:3.KİŞ. görevli- ÇIK.
su- tıvarki: ti kambar- i:
BİT- temizle- MAST. oda- BEL.
‘Kadınlar görevliye odayı temizletiyor.’

moter- i:s pa- pra:ʃi:- s vali:toj- o:s
kadın- ÇOĞ:YAL. BİT- iste- GEL:3.KİŞ. görevli- ÇIK.
su- tıvarki: ti kambar- i:
BİT- temizle- MAST. oda- BEL.
‘Kadınlar görevliye odayı temizletecek.’

Örneklerin incelenmesiyle, 3.kişi-dişil-çoğul öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda ettirgen yapının biçimlenişinin eylemin başkasına yaptırıldığı anlamının eyleme bir biçimbirimle değil, iste- (pra:ʃ-) eyleminin farklı zaman ve 3.kişi-dişil-çoğul özne çekimini alarak, sözdizimsel açıdan tümcede özneden sonra konumlandırılarak tümcenin eylemi konumuna getirilmesiyle oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Yapılması istenilen eyleme ise -ti mastar biçimbirimi eklenmekte, zaman ve kişi çekimi mastar biçimindeki eylem üzerinde bulunmamaktadır.

aʃ pa- pra:ʃi- a- u: savo te:v- o nu: pla:u- ti
1.TEK.KİŞ. BİT- iste- GEÇ- 1.TEK. DÖNŞ.S baba-ÇIK. BİT- yıka- MAST.
mano maʃin- a:
1.TEK:TAMLYN araba- BEL.

‘Ben arabamı babama yıkattım.’

aʃ pra:ʃ- a- u: savo te:v- o nu: pla:u- ti
1.TEK.KİŞ. iste- GEN- 1.TEK. DÖNŞ.S baba- ÇIK. BİT- yıka- MAST.
mano maʃin- a:
1.TEK:TAMLYN araba- BEL.

‘Ben arabamı babama yıkatırım.’

aʃ pra:ʃ- a- u: savo te:v- o nu: pla:u- ti
1.TEK.KİŞ. iste- GEN- 1.TEK. DÖNŞ.S baba- ÇIK. BİT- yıka- MAST.
mano maʃin- a:
1.TEK:TAMLYN araba- BEL.

‘Ben arabamı babama yıkatıyorum.’

aʃ pa- pra:ʃi:- s- u: savo te:v- o nu: pla:u- ti
1.TEK.KİŞ. BİT- iste- GEL: 1.TEK. DÖNŞ.S baba- ÇIK. BİT- yıka- MAST.
mano maʃin- a:
1.TEK:TAMLYN araba- BEL.

‘Ben arabamı babama yıkatacağım.’

Cinsiyet ayrımı olmaksızın 1.kişi-tekil öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanda ettirgen yapının biçimlenişi, eylemin başkasına yaptırıldığı anlamı eyleme bir biçimbirim eklenerek değil, iste- (pra:ʃ-) eyleminin farklı zaman ve 1.kişi-tekil özne çekimini alarak, sözdizimsel açıdan tümcede özneden sonra konumlandırılarak tümcenin eylemi konumuna getirilmesiyle gerçekleşmektedir. Yapılması istenilen eyleme -ti mastar biçimbirimi eklenmekte, zaman ve kişi çekimi mastar biçimindeki eylem üzerinde bulunmamaktadır.

mano bro:lis pa- pra:ʃ- e- mano
1TEK:TAMLYN erkek kardeş BİT- iste- GEÇ:3.KİŞ. 1.TEK:TAMLYN
te:v- o nu- pla:u- ti ja: maʃin- a:
baba- ÇIK. BİT- yıka- MAST. 3.TEK:TAMLYN:ER. araba- BEL.

‘Erkek kardeşim arabasını babama yıkattı.’

mano bro:lis pra:ʃ- o- mano
1TEK.TAMLYN erkek kardeş iste- GEN:3.KİŞ. 1.TEK:TAMLYN
te:v- o nu- pla:u- ti ja: maʃin- a:
baba- ÇIK. BİT- yıka- MAST. 3.TEK:TAMLYN:ER. araba- BEL.

‘Erkek kardeşim arabasını babama yıkatır.’

mano bro:lis pra:ʃ- o- mano
1TEK.TAMLYN erkek kardeş iste- GEN:3.KİŞ. 1.TEK:TAMLYN
te:v- o nu- pla:u- ti ja: maʃin- a:
baba- ÇIK. BİT- yıka- MAST. 3.TEK:TAMLYN:ER. araba- BEL.

‘Erkek kardeşim arabasını babama yıkatıyor.’

mano bro:lis pa- pra:ʃi:- s- mano
1TEK.TAMLYN erkek kardeş BİT- iste- GEL:3.KİŞ. 1.TEK:TAMLYN
te:v- o nu- pla:u- ti ja: maʃin- a:
baba- ÇIK. BİT- yıka- MAST. 3.TEK:TAMLYN:ER. araba- BEL.

‘Erkek kardeşim arabasını babama yıkatacak.’

Yukarıdaki örnekler çerçevesinde, 3.kişi-eril-tekil öznede, geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman gelecek zamanda ettirgen yapının biçimlenişinin, eylemin başkasına yaptırıldığı anlamının eyleme bir biçimbirim eklenerek değil, iste- (pra:ʃ-) eyleminin farklı zaman ve 3.kişi-eril-tekil özne çekimini alarak, sözdizimsel açıdan tümcede özneden sonra konumlandırılarak tümcenin eylemi konumuna getirilmesiyle oluşturulduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Yapılması istenilen eyleme ise -ti mastar biçimbirimi eklenmekte, zaman ve kişi çekimi mastar biçimindeki eylem üzerinde bulunmamaktadır.

Tartışma ve Öneriler

Çağdaş yaklaşım bağlamında Türkçe eylem çatı türlerinin araştırılmasıyla oluşturulan veritabanına dayanarak yapılan incelemeler ve karşılaştırmalar sonucunda kaynak dilde edilgen, dönüşlü, işteş ve ettirgen türlerine sahip eylem çatılarının hedef dilde de görünümlerinin ve biçimlenmelerinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaynak dil ve hedef dilde eylem çatılarının biçimlenişi karşılaştırıldığında, her iki dilde de çatı yapılarının biçimbilimsel özellik göstermeleri açısından benzerlik saptanmış ancak kaynak dildeki biçimbirimlerin nicel olarak fazla olduğu belirlenmiştir. Eylem çatı türlerinin biçimsel özelliklerini tek tek incelediğimizde şu sonuçlara ulaşılmaktadır;

Edilgen yapıda, sözdizimsel açıdan karşılaştırıldıklarında kaynak dil ve hedef dil arasında etken tümcenin nesnesi konumundaki öğenin edilgen yapıda özne konumuna getirilmesi açısından benzerlik gözlemlenmektedir. Biçimbilimsel karşılaştırma çerçevesinde kaynak dilde bütün özne çekimlerinde {-Il} {-(I)n} biçimbirimlerinin, hedef dilde ise cinsiyet ulamsal özellik gösterdiği için eril-tekil öznelerde {-tas} {-mas}; eril-çoğul öznelerde {-ti} {-mi}; dişil-tekil öznelerde {-ta} {-ma}; dişil-çoğul öznelerde {-tos} {-mos} biçimbirimlerinin eylem tabanına eklenmektedir. Diğer bir açıdan kaynak dilden farklı olarak hedef dilde edilgen tümce oluşumunda tümceye zamana ve özneye göre çekimlenen ol- anlamındaki eylem eklenmekte ve etken tümcenin eylemi edilgen tümcede zamana ve özneye bağlı olarak çekimlenen koşaç konumunda tümcede yer almaktadır.

Dönüşlü yapı oluşumunda kaynak dil ve hedef dil biçimbilimsel açıdan, dönüşlü yapının eylem tabanına eklenen bir biçimbirimle gerçekleşmesi bağlamında benzerlik sergilemektedir. Kaynak dilde {-(I)n}, hedef dilde {-si} biçimbirimi eylemin zaman, öznenin sayı ve cinsiyet çekimine göre farklılık göstermeden dönüşlü yapıda eylem tabanına eklenmektedir. Ayrıca her iki dilde de dönüşlülük tek bir biçimbirimle oluşmaktadır. Bunlara ek olarak biçim-sözdizim açısından bir inceleme yaptığımızda kaynak dilden farklı olarak hedef dilde eylem tabanına eklenen dönüşlülük biçimbiriminin farklı ekleniş biçimleri gösterdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Ekleyen bir dil olan kaynak dilde (Uzun, 2006:111) dönüşlülük biçimbirimi {-(I)n} eylem tabanının sonuna eklenmekte, çekimleyen bir dil olan hedef dilde ise (Palionis 1999, 262) bitmişlik anlamı taşıyan ve eylem başı konuma sahip {-pa} {-ap} {-nu} biçimbirimlerinin eylem tabanında görünümlerinin olup olmamasına bağlı

olarak dönüşlü biçimbirimin eylem tabanına eklenişi değişim göstermektedir. Eylem tabanında bitmişlik biçimbirimleri varsa dönüşlülük biçimbirimi {-si} bu biçimbirimlerden sonra eylem başı konumda, yoksa eylem tabanının sonuna eklendiği gözlemlenmektedir.

İşteş yapının biçimlenişi açısından kaynak dil ve hedef dil arasında işteşlik anlamının eylem tabanına eklenen bir biçimbirimle gerçekleşmesi bağlamında benzerlik saptanmış ancak kaynak dilden farklı olarak hedef dilde işteş yapının dönüşlü yapıyla birlikte kullanılarak tümceye işteşlik anlamı verildiği gözlemlenmiştir. Kaynak dilde {-(y)Iş}, hedef dilde {-su} biçimbirimleri eylemin zaman, öznenin sayı ve cinsiyet ulamlarına göre değişim göstermeden eylem tabanına eklenmektedir. Biçim-sözdizim açısından kaynak dilde {-(y)Iş} biçimbirimi eylem tabanının sonuna, hedef dilde ise eylem tabanının başına {-su} işteşlik daha sonra {-si} dönüşlülük biçimbiriminin eklendiği görülmektedir.

Ettirgen yapının biçimlenişi çerçevesinde kaynak dil ve hedef dilin oldukça farklı görünümlerinin olduğu belirlenmiştir. Ettirgen çatı kaynak dilde biçimbilimsel özellik sergilemekte ve {-DIr} {-t} {-Ar} {-It} biçimbirimleri eylem tabanının sonuna eklenmektedir. Hedef dilde ise ettirgen yapının diğer çatı türlerinde olduğu gibi eylem tabanına eklenen bir biçimbirimle gerçekleşmediği, eylemin başka bir kişiye yaptırılması durumunun, tümceye yeni bir üyenin (eylem) eklenmesiyle oluştuğu saptanmıştır. Hedef dilde ettirgen yapının zaman, kişi ve cinsiyet çekimi alan pra:ʃ (iste-) ya da ljep (emret-) eylemlerinin tümcenin eylemi konumda kullanımıyla gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

Aksan, D. (1995). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gencan, T. N. (1966). *Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Göksel, A. ve Kerslake, C. (2005). *Turkish: A Comprehensive Grammar*. New York: Routledge.

Günay, D. (2013). *Dil ve İletişim: Dil Hakkında Her Şey.* İstanbul: Papatya Eğitim Yayıncılık.

Hengirmen, M. (1995). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.

Kıran, Z. ve Eziler Kıran, A. (2013). *Dilbilime Giriş.* Ankara: Seçkin Yayınevi.

Kornfilt, J. (1996). *Turkish*. New York: Routledge.

Underhill, R. (1976). *Turkish Grammar*. Cambridge: The MIT Press.

Uzun, N. E. (2004*). Dünya Dillerinden Örnekleriye Dilbilgisinin Temel Kavramları: Türkçe Üzerine Tartışmalar.* İstanbul: Kebikeç Yayınları.

Uzun, N. E. (2006). *Biçimbilim: Temel Kavramlar*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.

Lewis, G. (1967). *Turkish Grammar*. Oxford University Press, New York.

Johanson, L. (2014). *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KISALTMALAR
TEK: tekil
TAMLYN: tamlayan
BİT: bitmişlik
GEÇ: geçmiş
KİŞ: kişi
BEL: belirtme
YAL: yalın
EDİL: edilgen
DİŞ: dişil
ORT: ortaç
GEN: geniş
GEL: gelecek
YÖN: yönelme
ER: eril
ÇOĞ: çoğul
ÇIK: çıkma
DÖN: dönüşlü
İŞT: işteş
EŞL: eşlik
MAST: mastar
DÖNŞ.S: dönüştürücü adılı